

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ VE SİYASET BİLİMİ
(YÖNETİM BİLİMLERİ)
ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE’NİN İDARİ SİSTEMİ İÇİNDE
İL ÖZEL İDARESİNİN YERİ VE MALİ YAPISI
(MANİSA ÖRNEĞİ)**

Yüksek Lisans Tezi

Cengiz Ünsal

Ankara-2006

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ VE SİYASET BİLİMİ
(YÖNETİM BİLİMLERİ)
ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE’NİN İDARİ SİSTEMİ İÇİNDE
İL ÖZEL İDARESİNİN YERİ VE MALİ YAPISI
(MANİSA ÖRNEĞİ)**

Yüksek Lisans Tezi

Cengiz Ünsal

Tez Danışmanı

Prof.Dr.Can Hamamcı

Ankara-2006

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ VE SİYASET BİLİMİ
(YÖNETİM BİLİMLERİ)
ANABİLİM DALI

TÜRKİYE’NİN İDARİ SİSTEMİ İÇİNDE
İL ÖZEL İDARESİNİN YERİ VE MALİ YAPISI
(MANİSA ÖRNEĞİ)

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı : Prof.Dr.Can Hamamcı

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

Prof.Dr.Can Hamamcı

.....

Prof.Dr.Cevat Geray

.....

Doç.Dr. Aykut Çoban

.....

Tez Sınavı Tarihi: 04.04.2006

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	I V
TABLolar.....	V
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İL ÖZEL İDARELERİNİN İDARİ VE MALİ YAPISI	4
1. TÜRKİYE'DE İL ÖZEL İDARELERİ	4
1.1 GENEL OLARAK.....	4
1.2 İL ÖZEL İDARELERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	6
1.3 İL ÖZEL İDARELERİNİN ORGANLARI.....	10
1.3.1.Vali.....	10
1.3.2.İl Genel Meclisi	12
1.3.3.İl Daimi Encümeni.....	18
1.4.İL ÖZEL İDARESİ TEŞKİLATI VE PERSONELİ	20
2. İL ÖZEL İDARELERİNİN GÖREV VE YETKİLERİ.....	22

3. İL ÖZEL İDARELERİNİN MALİ YAPISI.....	25
3.1. İL ÖZEL İDARELERİNİN GELİRLERİ.....	25
3.2. İL ÖZEL İDARELERİNİN GİDERLERİ.....	27
3.3. İL ÖZEL İDARELERİ BÜTÇESİ.....	29

İKİNCİ BÖLÜM

UYGULAMADA MANİSA İL ÖZEL İDARESİ.....	31
1. MANİSA İL ÖZEL İDARESİNİN YÜRÜTTÜĞÜ HİZMETLER	31
1.1 KÖY HİZMETLERİ	32
1.2 İLKÖĞRETİM HİZMETLERİ.....	37
1.3 TARIM HİZMETLERİ.....	42
1.4 SAĞLIK HİZMETLERİ	49
1.5 GENÇLİK VE SPOR HİZMETLERİ.....	54
1.6 BİRLİKLERE YARDIM.....	55
1.7 KÖYLERE YARDIM	56
2. MANİSA İL ÖZEL İDARESİNİN 1997-2001 GELİR GİDER CETVELLERİ.....	57
3. MANİSA İL ÖZEL İDARESİNİN GELİR GETİREN GAYRİMENKULLERİ.....	61

SONUÇ	65
KAYNAKÇA	69
ÖZET.....	70
SUMMARY.....	71

KISALTMALAR

B	:Baskı
Banka	:İller Bankası
C	:Cilt
Encümen	:İl Daimi Encümeni
MD.	:Madde
Meclis	:İl Genel Meclisi
RG	:Resmi Gazete
S	:Sayı
s	:Sayfa
TBMM	:Türkiye Büyük Millet Meclisi
TODAİE	:Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü

TABLOLAR

Tablo 1	: Özel İdare Bütçesi ile Yapılan İşlerin İcmali	33
Tablo 2	: Genel İdare Bütçesi İle Yapılan İşlerin İcmali	34
Tablo 3	: Özel İdare Bütçesi İle Yapılan İşlerin İcmali.....	34
Tablo 4	: Özel İdare Bütçesi İle Yapılan İşlerin İcmali	35
Tablo 5	: 2001 Yılı Gelir Bütçesi	38
Tablo 6	: 2001 Yılı Gider Bütçesi	38
Tablo 7	: İlçelere Gönderilen Ödenek	39
Tablo 8	: 31.08.2000-21.12.2000 Tarihleri Arasındaki Harcamalar	43
Tablo 9	: 31.08.2001 Tarihi itibari ile 2001 Yılı Bütçesi Harcama Durumu	46
Tablo 10	: Akhisar ve Salihli Tarımsal Amaçlı Analiz Laboratuarları İçin Alınan Alet ve Cihazlar	47
Tablo 11	: Erken Uyarı istasyonları İçin Alınan Alet ve Cihazlar	48
Tablo 12	: 2000 Yılı Son Dört Ayında Yapılan Hizmetler	55
Tablo 13	: 2001 Yılı ilk Sekiz Ayında Yapılan Hizmetler.....	55

Tablo 14	: 2001 Yılında Köylere Hizmet Götürme Birliklerine Yapılan Yardımlar	56
Tablo 15	: 2001 Yılında Köylere Yapılan Yardımlar	57
Tablo 16	: Gelir Bütçesinin Yıllar İtibariyle İnkişaflarını Gösterir Cetveldir.....	58
Tablo 17	: Gider Bütçesinin Yıllara Göre İcmali	58
Tablo 18	: Manisa İli Özel İdaresinin 1998-2001 Yılları Bütçe Durumunu Gösterir Cetvel.....	59
Tablo 19	: 1998-2001 Yılları Bütçe ve Ek Bütçe Daireler İtibariyle Mukayeseli Cetvel.....	60

GİRİŞ

Küreselleşme ve sanayi toplumu şartlarından bilgi toplumuna geçiş şeklinde özetlenebilecek olan dünyadaki gelişmeler ile halkımızın artan ve çeşitlenen talepleri, etkililiğin artırılması ve katılımcılık ekseninde kamu yönetiminde kapsamlı bir yeniden yapılanma ihtiyacını gündeme getirmiştir.

1980'li yıllarda dünyada meydana gelen gelişmeler devletin rolünde de önemli değişiklikler meydana getirmiştir. Devlet, doğrudan hizmet üretmekten ziyade hizmetin üretilmesini kolaylaştırıcı önlemleri alan ve düzenlemeleri yapan konuma çekilmiş; devlet eliyle yürütülen bazı hizmetler ise mahalli idareler, sivil toplum örgütleri ve özel sektör tarafından yerine getirilmeye başlanmıştır. Merkezi idare ise ulusal ölçekli olanlar hariç doğrudan kamu hizmetini yerine getirmek yerine genel ilke, politika, amaç ve hedefleri belirleme, koordinasyonu sağlama ve denetleme görevini üstlenmektedir. Küreselleşme süreci ile birlikte merkezi idare kurumlarının uluslararası ilişkiler sistemindeki artan rolünü güçlendirebilmek için günlük uygulamaların ve işlemlerin dışına çıkarılması gerekmektedir. Böylece, merkezi idare daha etkili hale gelecek; daha güçlü bir şekilde plan ve daha yeterli denetim yapabilecektir.

Merkezi idare, idarenin bütünlüğü ilkesini gerçekleştirmek amacıyla, yerinden yönetim kuruluşlarının işlem ve eylemleri üzerinde sahip olduğu vesayet yetkisini kullanabilecektir. Anayasanın 127 nci maddesinin beşinci fıkrasında "mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla" yerel yönetimler için öngörülen idari vesayet yetkisinin, merkezi idareye daha bağımlı olan hizmet yönünden yerinden yönetim kuruluşları üzerinde de geçerli olduğu konusunda tartışma bulunmamaktadır.

Yerel yönetimler halkın yerel ve ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları, görevleri ve yetkileri yerinden yönetim ilkesine uygun olarak yasayla düzenlenen kamu kuruluşlarıdır. Yerel yönetimlerin ayrı tüzel kişilikleri ve yönetsel özerklikleri vardır.

Günümüzde toplumun yerel yönetimlerden beklentilerinin iki alanda yoğunlaştığını görmek mümkündür. Bunlardan birincisi, yerel yönetimlerin daha demokratik ve katılımcı yapıya ve yönetim sistemine sahip olması, diğeri de önemli ölçüde kaynak harcayan bu kuruluşların, toplumun gereksinim duyduğu hizmetleri en az kaynak ve olanak harcayarak, en nitelikli ve çabuk bir biçimde sunmasıdır.¹

Yerel yönetimlerin, ülkemizde üçlü olarak örgütlendiğini görmekteyiz. Bunlar; il özel idareleri, belediyeler ve köylendir. Bu birimler genel yönetimin dışında ve özerkliği olan yerel birimlerdir. Yerel yönetimler, karar organları halk tarafından seçilen ve ayrı görev ve gelirleri olan kuruluşlardır.

Yerel yönetimlerin, gerçek anlamda güçlü birer yerel yönetim kuruluşu olabilmeleri için idari ve mali özerkliğe sahip olmaları gerekir. Yerinden yönetim ilkesinin bir gereği olan özerklik; yerel yönetimlerin kanunlarla verilen görev ve hizmetleri kendi organlarının kararıyla ve kendi sorumlulukları altında yerine getirmeleridir.

İl özel idaresi kanununda; kamu yönetiminin bir parçası olan il özel idareleri, yerel yönetimlerin kuruluş ve görevleri ile yetkilerinin yerinden yönetim esasına uygun olarak kanunla düzenleneceğini öngören anayasa hükmüne uygun şekilde düzenlenmiştir.

Kanunda öngörülen düzenlemelerin temel amaçlarından biride il özel idarelerinde etkili ve verimli bir yönetim kurmaktır.

¹ Selçuk Yalçındağ, **Federal Almanya ve Türkiye'de Yerel Yönetimler**, Ankara, TODAİE Yayınları, Yayın No:239,1992,s.102

Bu alışmada "İl zel İdarelerinin İdari ve Mali Yapısı " adlı birinci bölümde, önce il özel idarelerine genel olarak değinilecek, sonra il özel idarelerinin tarihsel gelişimi, organları ve teşkilatı ele alınacak. Daha sonra il özel idarelerinin görev ve yetkilerine değinilecektir. Ayrıca bu bölümde İl zel İdarelerinin mali yapısı üzerinde durulacaktır.

"Uygulamada Manisa İl zel İdaresi" adlı ikinci bölümde, Manisa il özel idaresinin yürüttüğü hizmetler ele alınacak. Manisa il özel idaresinin 1997–2001 gelir gider cetvellerine ve gelir getiren gayrimenkullerine yer verilecektir. Ancak ikinci bölüm eski İl zel İdaresi Kanunu yürürlükte iken hazırlanmıştır. Yani bu bölüm hazırlanırken 5302 sayılı İl zel İdaresi Kanunu henüz yürürlüğü girmemişti.

BİRİNCİ BÖLÜM

İL ÖZEL İDARELERİNİN İDARİ VE MALİ YAPISI

1. TÜRKİYE'DE İL ÖZEL İDARELERİ

1.1. GENEL OLARAK

Anayasa'nın 127.maddesinde "Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileri...." olarak tanımlanmaktadır. Ülkemizde il, belediye ve köy idareleri olmak üzere üç tür yerel yönetim kuruluşu vardır.

Merkezi idarenin taşra örgütü olan il, aynı zamanda bir yerel yönetim kuruluşudur. İl özel idareleri devlet tüzel kişiliği dışında ayrı bir tüzel kişiliğe sahip kamu kuruluşlarıdır. İl özel idareleri o ilin kurulmasına dair Kanunla kurulur ve ilin kaldırılmasıyla tüzel kişiliği sona erer. İl özel idarelerinin görev alanı il sınırlarını kapsar.

İl Özel İdaresi Kanunun 3. maddesinde İl özel idaresi, il halkının mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organları seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişiliği olarak tanımlanmıştır.

İl özel idaresinin tanımında geçen idari ve mali özerklik kavramı sınırsız bir özerkliği kapsamamaktadır. İl özel idaresinin, Anayasanın 127 nci maddesinde ve diğer kanunlarda öngörülen esas ve sınırlar çerçevesinde mahalli müşterek ihtiyaçların karşılanması hususunda, karar organının alacağı kararla harekete geçebilen, harcama yapabilen, borçlanabilen ve her

türlü hukuki ehliyete sahip bir kamu tüzel kişisi olduğunda hiçbir kuşku bulunmamaktadır.

İdari ve mali özerklik, mahalli idarelerin, mahalli müşterek ihtiyaçları karşılamak amacıyla yetkili organlarının kararı ile kanunlara uygun olarak serbestçe karar alma, teşkilâtlanma, personel istihdamı, borçlanma ve benzeri alanlardaki yetkilerini ifade eder.

Bir yerde özel idare teşkilâtı kurulabilmesi için o yerin öncelikle il statüsünü kazanması gerekmektedir. İl özel idareleri, ilin kurulmasına dair kanunla kurulmakta ve il statüsünün kaldırılmasıyla il özel idaresinin varlığına da son verilmiş olur.

İl özel idareleri, illerle birlikte kurulmaktadır. Ülkemizde illerin büyüklükleri bakımından ise önemli farklılıklar söz konusudur. Coğrafi alanı küçük, nüfus yoğunluğu büyük olan illerin yanında coğrafi alanı büyük ve nüfus yoğunluğu düşük ya da coğrafi alanı ve nüfusu çok küçük iller vardır. İl özel idarelerinin bir alan yönetimi oldukları gözönüne alındığında bu durum küçük iller açısından bir ölçek sorununun varlığını işaret etmektedir.

İl özel idaresinin görev alanı il sınırlarını kapsamaktadır. Ancak, kanunlarda belediyelerce yapılması öngörülen mahalli müşterek nitelikli hizmetler bu kapsamın dışında bırakılmıştır.

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununda, il özel idarelerinin görev ve yetkileri, Anayasanın 127 nci maddesi ile Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartında öngörülen ilkelere uygun olarak düzenlenmiştir. Söz konusu kanunda, özel idarenin görev ve yetkileri tek tek sayılmak yerine hizmet alanları belirtilmekte ve kanunlarla açıkça başka bir kurum ve kuruluşa verilmeyen mahalli müşterek nitelikli her türlü görev ve hizmetin özel idarelerce yapılacağı belirtilmiştir. Bununla birlikte il özel idaresinin hangi hizmet alanlarında bütün il genelinde, hangi hizmet alanlarında ise belediye hudutları dışında yetkili olacağı ayrıca belirtilmiştir.

İl özel idaresi kanununda özel idare hizmetlerinde yerindenlik ilkesi vurgulanmış ve kamu kuruluşları ve diğer mahalli idarelerle işbirliğine ilişkin düzenlemeler getirilmiştir.

5302 sayılı il özel idaresi kanunu, il özel idarelerinin hizmetleri ile ilgili olarak, halkın görüş ve düşüncelerini belirlemek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırması yapılabilmesine olanak tanımıştır. Böylece il özel idareleri, ilde yaşayanların sorunlarının neler olduğunu, gerçek ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlayan bir yerel yönetim kuruluşu olma olanağına kavuşmuş olur.

1.2.İL ÖZEL İDARELERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Osmanlı İmparatorluğunun taşra yönetiminin merkeziyetçi yapısına uygun olarak Fransa örneğinden etkilenerek kurulan, il özel idarelerinin tarihi, 1864 tarihli Teşkili Vilayet Nizamnamesi ile kurulan vilayet umumi meclislerine kadar gider.

7 Kasım 1864 tarihli “Teşkili Vilayet Nizamnamesi”ne göre illerin kurulmasıyla il özel idarelerinin temeli atılmıştır. İle bağlı her sancaktan seçilip gönderilen; ikisi Müslüman, ikisi Müslüman olmayan nüfustan üyeler, il genel meclisini oluşturmaktaydılar.² 07 Kasım 1864 tarihinde yürürlüğe giren “Teşkil-i Vilayet Nizamnamesi” ile Osmanlı İmparatorluğunda il örgütü ilk defa ortaya çıkmıştır. Koyu bir merkeziyetçilik getiren ve illere tüzel kişilik tanımayan bu nizamname ülkenin vilayetlere, vilayetlerin sancaklara, sancakların kazalara, kazaların da köy ve mahallelere ayrılacağı ilkesini getirmiştir.³

Vilayet umumi meclisleri bugünkü il özel idarelerinin temelini oluşturmaktadırlar. Osmanlı taşra yönetiminin yeniden yapılanması çerçevesinde kurulan ve ilk önce Mithat Paşanın valilik yaptığı Tuna vilayetinde ve Edirne, Bosna ve Trablusgarp vilayetlerinde uygulamaya konulan umumi meclisler, tamamen istişari bir organ olup varlıklarını günümüzde il genel meclisleri olarak sürdürmektedirler. Vilayet umumi meclislerinin ülkemizde yerel yönetim anlayışının yerleşmesine ve gelişmesine büyük katkıları olmuştur.

1871 yılında “İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi” çıkarılarak eski nizamname

² Bahtiyar Akyılmaz, “İl Özel İdaresi” **Türk İdare Dergisi**, S.379(Haziran 1988), s.84.

³ İsmail Hakkı Ülkmen, **Mahalli İdareler Maliyesi**, Ankara, 1960, s.218.

yürürlükten kaldırılmıştır. Bu nizamnamede il özel idareleri açısından eski nizamnamedeki hükümler büyük oranda korunmuş ve ayrıca getirilen yeni düzenlemelerle il genel meclislerinin görev alanı genişletilmiştir.

Bu nizamnamelerde; il özel idarelerinin ne tüzel kişiliği ne mali kaynakları ne de kendi bütçesi vardı. O tarihlerde il özel idareleri bir yerel yönetim kuruluşu niteliği kazanabilmiş değillerdi. Bu yönetimler bir ihtiyaçtan ziyade siyasi yönü öne çıkan bir zorunluluktan dolayı ortaya çıkmışlardır.

İllerin uygun bir yerel yönetim birimi haline getirilmeleri ilk defa, 1876 tarihli Kanuni Esasi ile mümkün hale gelmiştir. Bu anayasa ile illerin yönetiminin “yetki genişliği” ve “görev ayrımı” ilkelerine göre olacağı belirtilmiştir.⁴ Daha gelişmiş bir yerel yönetim anlayışı getiren Kanuni Esasi’de genel meclisin yılda bir kez il merkezinde toplanacağı, üye seçimlerinin genel meclis görevlilerinin özel bir yasayla tespit edileceği belirtilmiştir.⁵

Ancak hazırlanması gereken kanun meclisi mebusanın dağıtılmasıyla çıkartılamamıştır. Kanuni Esasi padişah tarafından askıya alınmıştır. 1908 yılında II. Meşrutiyetin ilanı ile 1876 Anayasası’nın tekrar yürürlüğe konulmasından sonra Teşkilî Vilayet Kanun tasarısı da yeniden ele alınmış ve isminde değişiklik yapılarak 13 Mart 1913 tarihinde "İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu Muvakkatı" adıyla yürürlüğe girmiştir. Bu kanun 1876 anayasasında belirtilen ilkelere göre hazırlanmıştır.

İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu Muvakkatı iki bölümden meydana gelmektedir. Bu geçici kanunun birinci bölümünü oluşturan 1-74’ncü maddeleri illerin genel idaresini düzenlemekteydi. Ancak bu bölüm 1929 yılında, 18.04.1929 tarihli ve 1426 sayılı Vilayet İdareleri Kanunu ile yürürlükten kaldırılmıştır. Bu kanun da 1949 tarihli 5442 sayılı il idaresi

⁴ Mustafa Tamer, **İl Özel İdaresi**, Ankara, Tamer Matbaacılık, 2003, s.10

⁵ Bünyamin Günel, **Açıklamalı İl Özel İdaresi Mevzuatı**, İstanbul, Damla Matbaası, 1993, s.8

kanunu ile yürürlükten kaldırılmıştır.⁶

İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu Muvakkatı'nın 75'nci maddesinden sonraki ikinci kısmı il özel idarelerine ilişkin hükümleri içermekteydi. Bu geçici kanuna göre geliri, gideri, bütçesi, mülkleri olan tüzel kişiliğe sahip bir kamu kuruluşu statüsü kazanan il özel idarelerinin görevleri; tarım, bayındırlık, eğitim, ekonomi, sağlık sektörleri olarak düzenlenmişti. İl özel idarelerinin organları ise vali, il genel meclisi ve il daimi encümeni olarak belirtilmişti.

1913 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu Muvakkatı ile il özel idarelerine çok geniş görevler verilmişti. Bunun temel nedeni, il özel idarelerinin merkezi idarenin sorumluluğundaki hizmetleri taşrada sunan ara düzey kurumlar olarak görülmeleri idi. O tarihte böyle bir düzenleme yapılması, illerin bütün bu görevleri yapabilecek durumda olmalarından çok, merkezi yönetimin yetersiz ve güçsüz olmasından kaynaklanmaktaydı. İl özel idaresinin ekonomik ve teknik imkanlarının çok ötesine geçen bu görevlerin önemli bir kısmı zaman içerisinde merkezi idareye dahil kuruluşlar tarafından yapılar duruma gelmiştir. Ancak bu görevler merkezi idare kuruluşlarına verilirken bu görevlerin il özel idarelerinden alındığı da açıkça belirtilmemiştir. Sonuç olarak merkezi idare kuruluşları ile il özel idareleri arasında hukuki açıdan görev ve yetki karmaşası ortaya çıkmıştır.

TBMM hükümetince 1921 yılında kabul edilen “Teşkilatı Esasiye Kanunu”na göre geniş yetkilerle donatılmış bir il özel idaresi teşkilatı öngörülmesine rağmen uygulama olanağı bulmamıştır. 1924 anayasasında da illerin tüzel kişiliğe sahip birer yerinden yönetim birimi oldukları düzenlenmiştir.

Geçen zaman içerisinde il özel idaresinin yeniden düzenlenmesi ciddi bir biçimde 1948, 1953 yıllarında ve 1961 Anayasası gereğince ve daha sonra 1972 yılında bazı tasarılarla ele

⁶ Bilal Eryılmaz, “İl Özel İdarelerinin Mahalli İdare Sistemimiz İçindeki Yeri”, **Türk İdare Dergisi**, S.378, Haziran 1988, s.81

alınmışsa da bu tasarılar Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne intikal ettirilememiştir.⁷

1982 Anayasasında kesin ifadesi ile yer alan il özel idarelerine 1984 Mahalli İdare Seçimleri sonucu ve Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'na göre yeniden önem verilmiş ve etkinlik kazandırılmıştır.

İl özel idareleri ile ilgili olarak 16 Mayıs 1987 tarih ve 3360 sayılı “13 Mart 1913 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu Muvakkatının Adının ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesine Dair Kanun” ile yeni düzenlemeler getirilmiştir. 3360 sayılı kanun ile İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu Muvakkatının adı “İl Özel İdaresi Kanunu” olarak değişmiştir.

1913 tarihli "İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu Muvakkatı"nın 15 maddesini değiştiren, 6 maddesi ve 4 fıkrasını yürürlükten kaldıran ve 4 ek, 4 geçici madde ile 9 bentin yeniden eklendiği 3360 sayılı İl Özel İdaresi Kanunuyla İl Özel İdarelerinin görevleri daha da genişletilmiştir. Ancak 3360 sayılı kanun ile getirilen bazı değişiklikler anayasa mahkemesi tarafından anayasaya aykırı bulunarak iptal edilmiştir.

1913 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu Muvakkatı'nın yürürlükte bırakılan maddelerinin dili ile, 3360 sayılı il özel idaresi kanunu ile değiştirilen veya sonradan eklenen maddelerin dili, birbirinden çok farklıydı. Aynı yasa içerisinde iki ayrı dille yazılmış, farklı metinler vardı. Bu durum söz konusu kanunun anlaşılmasında büyük sıkıntılara sebebiyet vermekteydi. 3360 sayılı kanun ile getirilen düzenlemeler sayesinde il özel idarelerine işlerlik kazandırılmak istenmiştir.

22 Şubat 2005 tarihinde kabul edilen 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile 1987 tarihli 3360 sayılı kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

⁷ Erdoğan Dedeoğlu, “İl Özel İdarelerinin Tarihi Gelişimi ve Bugünkü Durumu”, **Yerel Yönetim ve Denetim**, C.2, S.13, (Şubat 1987), s.52

1.3. İL ÖZEL İDARELERİNİN ORGANLARI

İl özel idaresinin il genel meclisi, il daimi encümeni ve vali olmak üzere üç organı vardır. 5302 sayılı Kanunda bunlardan il genel meclisinin il özel idaresinin karar organı, valinin ise il özel idaresinin başı ve tüzelkişiliğinin temsilcisi olduğu belirtilmiştir.

1.3.1. Vali

Vali merkezi idarenin temsilcisi, il genel idaresinin başı ve aynı zamanda il özel idaresinin yürütme organıdır. Vali İl Daimi Encümenine başkanlık etmektedir. Valiler merkezi idare tarafından atanır. Vali, ilde devletin ve hükümetin temsilcisi olmasının yanında il özel idaresinin tüzel kişiliğini temsil etmektedir.

Valinin görev ve yetkileri:

- a) İl özel idaresi teşkilâtının en üst amiri olarak il özel idaresi teşkilâtını sevk ve idare etmek, il özel idaresinin hak ve menfaatlerini korumak.
- b) İl özel idaresini stratejik plâna uygun olarak yönetmek, il özel idaresinin kurumsal stratejilerini oluşturmak, bu stratejilere uygun olarak bütçeyi, il özel idaresi faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini hazırlamak ve uygulamak, izlemek ve değerlendirmek, bunlarla ilgili raporları meclise sunmak.
- c) İl özel idaresini Devlet dairelerinde ve törenlerde, davacı veya davalı olarak da yargı yerlerinde temsil etmek veya vekil tayin etmek.
- d) İl encümenine başkanlık etmek.
- e) İl özel idaresinin taşınır ve taşınmaz mallarını idare etmek.
- f) İl özel idaresinin gelir ve alacaklarını takip ve tahsil etmek.
- g) Yetkili organların kararını almak şartıyla sözleşme yapmak.
- h) İl genel meclisi ve encümen kararlarını uygulamak.

i) Bütçeyi uygulamak, bütçede meclis ve encümenin yetkisi dışında kalan aktarmaları yapmak.

j) İl özel idaresi personelini atamak.

k) İl özel idaresi, bağlı kuruluşlarını ve işletmelerini denetlemek.

l) Şartsız bağışları kabul etmek.

m) İl halkının huzur, esenlik, sağlık ve mutluluğu için gereken önlemleri almak.

n) Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak.

o) Kanunlarla il özel idaresine verilen ve il genel meclisi veya il encümeni kararını gerektirmeyen görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak.

Vali, mahalli idareler genel seçimlerinden itibaren altı ay içinde; kalkınma plân ve programları ile varsa bölge plânına uygun olarak stratejik plân ve ilgili olduğu yılbaşından önce de yıllık performans plânı hazırlayıp il genel meclisine sunar.

Stratejik plân, varsa üniversiteler ve meslek odaları ile konuyla ilgili sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınarak hazırlanır ve il genel meclisinde kabul edildikten sonra yürürlüğe girer. Stratejik plân ve performans plânı bütçenin hazırlanmasına esas teşkil eder ve il genel meclisinde bütçeden önce görüşülerek kabul edilir.

Vali, gerekli gördüğü takdirde, görev ve yetkilerinden bir kısmını, yöneticilik sıfatını taşıyan il özel idaresi görevlilerine ve ilçelerde kaymakamlara devredebilir.

İl genel meclisi soru, genel görüşme ve faaliyet raporunu değerlendirme yollarıyla bilgi edinme ve denetim yetkisini kullanır. Yeni il özel idare kanununda düzenlenen soru ve genel görüşme yoluyla il genel meclisine valiyi denetleme yetkisi tanınmıştır.

Meclis üyeleri, meclis başkanlığına önerge vererek il özel idaresi işleriyle ilgili konularda sözlü veya yazılı soru sorabilir. Soru, vali veya görevlendireceği kişi tarafından sözlü

veya yazılı olarak cevaplandırılır.

İl genel meclisi üyelerinin en az üçte biri, meclis başkanlığına istekte bulunarak il özel idaresinin işleriyle ilgili bir konuda mecliste genel görüşme açılmasını isteyebilir. Bu istek, meclis tarafından kabul edildiği takdirde gündeme alınır.

Vali, Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 41 inci maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen biçimde; stratejik plân ve performans hedeflerine göre yürütülen faaliyetleri, belirlenmiş performans ölçütlerine göre hedef ve gerçekleşme durumu ile meydana gelen sapmaların nedenlerini açıklayan faaliyet raporunu hazırlar.

Faaliyet raporu mart ayı toplantısında vali veya genel sekreter tarafından meclise sunulur. Raporun bir örneği İçişleri Bakanlığına gönderilir ve kamuoyuna da açıklanır.

Vali, mart ayı toplantısında bir önceki yıla ait faaliyet raporunu meclise sunar. Faaliyet raporundaki açıklamalar, meclis üye tam sayısının dörtte üç çoğunluğuyla yeterli görülmezse, yetersizlik kararıyla görüşmeleri kapsayan tutanak, meclis başkanı tarafından gereği yapılmak üzere İçişleri Bakanlığına gönderilir. Bakanlar Kurulu kararı ile atanmış bulunan bir valiyi, il genel meclisinin alacağı yetersizlik kararıyla görevden uzaklaştırması mümkün değildir. Ancak, vali hakkında il genel meclisinin yetersizlik kararı alması durumunda, İçişleri Bakanlığı, vali hakkında soruşturma yaptıktan sonra, valinin görevde kalmasına karar verebileceği gibi, onun görevden alınmasını da Bakanlar Kuruluna teklif edebilir.

1.3.2 İl Genel Meclisi

İl Genel Meclisi; il özel idaresinin en yüksek görüşme ve karar organı olup ilgili kanunda gösterilen usul ve esaslara göre ildeki seçmenler tarafından 5 yıl için seçilen üyelerden meydana gelir.

İl Genel Meclisinin görev ve yetkileri şunlardır:

a) Stratejik plân ile yatırım ve çalışma programlarını, il özel idaresi faaliyetlerini ve

personelinin performans ölçütlerini görüşmek ve karara bağlamak,

b) Bütçe ve kesin hesabı kabul etmek, bütçede kurumsal kodlama yapılan birimler ile fonksiyonel sınıflandırmanın birinci düzeyleri arasında aktarma yapmak,

c) İl çevre düzeni plânı ile belediye sınırları dışındaki alanların imar plânlarını görüşmek ve karara bağlamak,

d) Borçlanmaya karar vermek,

e) Bütçe içi işletmeler ile Türk Ticaret Kanununa tâbi ortaklıklar kurulmasına veya bu ortaklıklardan ayrılmaya, sermaye artışına ve gayrimenkul yatırım ortaklığı kurulmasına karar vermek,

f) Taşınmaz mal alımına, satımına, trampa edilmesine, tahsisine, tahsis şeklinin değiştirilmesine veya tahsisli bir taşınmazın akar haline getirilmesine izin; üç yıldan fazla kiralanmasına ve süresi yirmibeş yılı geçmemek kaydıyla bunlar üzerinde sınırlı aynî hak tesisine karar vermek,

g) Şartlı bağışları kabul etmek,

h) Vergi, resim ve harç dışında kalan miktarı beşmilyar dan yirmibeşmilyar Türk Lirasına kadar ihtilaf konusu olan özel idare alacaklarının anlaşma ile tasfiyesine karar vermek,

i) İl özel idaresi adına imtiyaz verilmesine ve il özel idaresi yatırımlarının yap-işlet veya yap-işlet-devret modeli ile yapılmasına, il özel idaresine ait şirket, işletme ve iştiraklerin özelleştirilmesine karar vermek,

j) Encümen üyeleri ile ihtisas komisyonları üyelerini seçmek,

k) İl özel idaresi tarafından çıkarılacak yönetmelikleri kabul etmek,

l) Norm kadro çerçevesinde il özel idaresinin ve bağlı kuruluşlarının kadrolarının ihdas, iptal ve değiştirilmesine karar vermek,

m) Yurt içindeki ve yurt dışındaki mahallî idareler ve mahallî idare birlikleriyle karşılıklı işbirliği yapılmasına karar vermek,

n) Diğer mahallî idarelerle birlik kurulmasına, kurulmuş birliklere katılmaya veya ayrılmaya karar vermek,

o) İl özel idaresine kanunlarla verilen görev ve hizmetler dışında kalan ve ilgililerin isteğine bağlı hizmetler için uygulanacak ücret tarifesini belirlemek.

İl genel meclisi, seçim sonuçlarının ilânını izleyen beşinci gün kendiliğinden toplanır. Bu toplantıda meclise en yaşlı üye başkanlık eder. Meclis, bu toplantıda, üyeleri arasından ve gizli oyla meclis başkanını, meclis birinci ve ikinci başkan vekillerini, ikisi yedek olmak üzere dört kâtip üyeyi ilk iki yıl için görev yapmak üzere seçer. İlk iki yıldan sonra seçilecek başkanlık divanı, yapılacak ilk mahalli idareler seçimlerine kadar görev yapar.

Meclis başkanlık divanı seçimi üç gün içinde tamamlanır. Meclis başkanlığı ve başkanlık divanında boşalma olması durumunda, kalan süreyi tamamlamak üzere, yenisi seçilir.

İl genel meclisine meclis başkanı, bulunmaması durumunda meclis birinci başkan vekili, onun da bulunmaması durumunda ikinci başkan vekili başkanlık eder. Meclis başkanı, meclis çalışmalarında düzeni sağlamakla yükümlüdür.

İl genel meclisi, il genel meclisince belirlenecek bir aylık tatil hariç her ayın ilk haftası meclis tarafından önceden belirlenen günde mutat toplantı yerinde toplanır. Bütçe görüşmesine rastlayan toplantı süresi en çok yirmi gün, diğer toplantıların süresi en çok beş gündür.

Mutat toplantı yeri dışında toplanılmasının zorunlu olduğu durumda üyelere ve valiye önceden bilgi vermek kaydıyla meclis başkanının belirlediği yerde toplantı yapılır. Ayrıca, toplantının yeri ve zamanı mutat usullerle halka duyurulur.

İl genel meclisinin toplantıları açıktır. Meclis başkanı veya üyelerden herhangi birinin gerekçeli önerisi üzerine, toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla kapalı oturum yapılmasına

karar verilebilir.

Özel idare teşkilatı ve ildeki kamu kurum ve kuruluşlarının birim amirleri gündemdeki konularla ilgili olarak meclis toplantılarına davet edilebilir ve bilgi alınabilir.

İl genel meclisinin gündemi, meclis başkanı tarafından belirlenir ve üyelere en az üç gün önceden bildirilir. Valinin önerdiği hususlar gündeme alınır. Gündem, çeşitli yollarla da halka duyurulur.

İl genel meclisi üyeleri de il özel idaresine ait işlerle ilgili konuların gündeme alınmasını önerebilir. Öneri, toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla kabul edildiği takdirde gündeme alınır.

İl genel meclisi, üye tam sayısının salt çoğunluğuyla toplanır ve katılanların salt çoğunluğuyla karar verir. Ancak, karar yeter sayısı, üye tam sayısının dörtte birinden az olamaz. Oylamada eşitlik çıkması durumunda meclis başkanının bulunduğu taraf çoğunluk sayılır. Gizli oylamalarda eşitlik çıkması durumunda oylama tekrarlanır, eşitliğin bozulmaması durumunda meclis başkanı tarafından kur'a çekilir.

Meclisin toplanmasında, üye tam sayısının salt çoğunluğu sağlanamadığı takdirde, başkan, gün ve saatini tespit ederek en geç üç gün içinde toplanmak üzere meclisi tatil eder. Gelecek toplantı, üye tam sayısının dörtte birinden az olmayan üye sayısı ile yapılır.

İl genel meclisi tarafından alınan kararların tam metni, en geç beş gün içinde valiye gönderilir. Vali, hukuka aykırı gördüğü kararları, yedi gün içinde gerekçesini de belirterek yeniden görüşülmek üzere il genel meclisine iade edebilir. Valiye gönderilmeyen meclis kararları yürürlüğe girmez.

Yeniden görüşülmesi istenilmeyen kararlar ile yeniden görüşülmesi istenip de il genel meclisi üye tam sayısının salt çoğunluğuyla ısrar edilen kararlar kesinleşir. Vali, meclisin ısrarı ile kesinleşen kararlar aleyhine idari yargıya başvurabilir.

Kesinleşen il genel meclisi karar özetleri toplantıyı izleyen en geç yedi gün içinde çeşitli yollarla halka duyurulur.

İl genel meclisi, bir yıl görev yapmak üzere üyeleri arasından en az üç, en fazla beş kişiden oluşan ihtisas komisyonları kurabilir. Plân ve Bütçe ile İmar ve Bayındırlık komisyonları en çok yedi kişiden meydana gelir.

İhtisas komisyonları, her siyasi parti grubunun ve bağımsız üyelerin il genel meclisindeki üye sayısının meclis üye tam sayısına oranlanması suretiyle oluşturulur. Eğitim, kültür ve sosyal hizmetler komisyonu, imar ve bayındırlık komisyonu, çevre ve sağlık komisyonu ile plân ve bütçe komisyonu kurulması zorunludur.

İmar ve bayındırlık komisyonu dışındaki komisyonların çalışma süreleri meclisin toplantı süresiyle sınırlıdır. Meclis toplantısını müteakip imar ve bayındırlık komisyonu en fazla on iş günü, diğer komisyonlar ise beş iş günü toplanarak kendisine havale edilen işleri sonuçlandırır. Rapor bu sürenin sonunda meclise sunulmadığı takdirde, konu meclis başkanı tarafından doğrudan gündeme alınır.

Kaymakamlar ve ildeki kamu kuruluşlarının amirleri ve ildeki kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversite ve sendikalar ile gündemdeki konularla ilgili köy ve mahalle muhtarları ile sivil toplum örgütlerinin temsilcileri, oy hakkı olmaksızın kendi görev ve faaliyet alanlarına giren konuların görüşüldüğü ihtisas komisyonu toplantılarına katılabilir ve görüş bildirebilir.

İhtisas komisyonlarının görev alanına giren işler bu komisyonlarda görüşüldükten sonra il genel meclisinde karara bağlanır.

Komisyon çalışmalarında uzman kişilerden yararlanılabilir. Komisyon raporları alenidir, çeşitli yollarla halka duyurulur ve isteyenlere il genel meclisi tarafından belirlenecek bedel karşılığında verilir.

İl genel meclisi, her yılın ocak ayında yapılacak toplantısında il özel idaresinin bir önceki yıl gelir ve giderleri ile hesap ve işlemlerinin denetimi için kendi üyeleri arasından gizli oyla ve üye sayısı üçten az, beşten çok olmamak üzere bir denetim komisyonu oluşturur. Komisyon, her siyasî parti grubunun ve bağımsız üyelerin il genel meclisindeki üye sayısının meclis üye tam sayısına oranlanması suretiyle oluşur.

Komisyon, vali tarafından il özel idare binası içinde belirlenen yerde çalışır ve çalışmalarında uzman kişi ve kuruluşlardan yararlanabileceği gibi valinin onayıyla kamu kuruluşları personelinden de yararlanabilir. Komisyon tarafından istenen bilgi ve belgelerin iade edilmek üzere verilmesi zorunludur. Komisyon, çalışmasını şubat ayı sonuna kadar tamamlar ve buna ilişkin raporunu, izleyen ayın onbeşine kadar meclis başkanlığına sunar. Konusu suç teşkil eden hususlarla ilgili olarak meclis başkanlığı tarafından yetkili mercilere suç duyurusunda bulunulur.

İl genel meclisi üyeliği, ölüm ve istifa durumunda kendiliğinden sona erer. Özürsüz veya izinsiz olarak arka arkaya üç birleşim günü veya bir yıl içinde yapılan toplantıların yarısına katılmayan üyenin üyeliğinin düşmesine, savunması alındıktan sonra üye tam sayısının salt çoğunluğuyla karar verilir.

İl genel meclisi üyeliğine seçilme yeterliliğinin kaybedilmesi durumunda, valinin bildirmesi üzerine Danıştay tarafından üyeliğin düşmesine karar verilir.

İl genel meclisi; kendisine kanunla verilen görevleri süresi içinde yapmayı ihmal eder ve bu durum il özel idaresine ait işleri aksatırsa, il özel idaresine verilen görevlerle ilgisi olmayan siyasi konularda karar alırsa İçişleri Bakanlığının bildirisi üzerine Danıştayın kararı ile feshedilir.

İçişleri Bakanlığı gerekli gördüğü takdirde meclisin feshine dair bildiri ile birlikte karar verilinceye kadar meclis toplantılarının ertelenmesini de ister. Danıştay, toplantıların

ertelenmesi hususunu en geç bir ay içinde karara bağlar. Bu şekilde feshedilen meclisin yerine seçilen meclis, kalan süreyi tamamlar.

İl genel meclisinin;

a) Danıştay tarafından feshi veya meclis toplantılarının ertelenmesi,

b)Yedek üyelerin getirilmesinden sonra da meclis üye tam sayısının yarısından aşağı düşmesi,

c) Geçici olarak görevden uzaklaştırılması,

d) Meclis üye tamsayısının yarıdan fazlasının tutuklanması hallerinde,

İl Genel Meclisi çalışabilir duruma gelinceye veya yeni meclis seçimi yapılıncaya kadar il genel meclisi görevi, encümenin memur üyeleri tarafından yürütülür.

1.3.3 İl Daimi Encümeni

İl encümeni valinin başkanlığında, il genel meclisinin her yıl kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği beş üye ile biri mali hizmetler birim amiri olmak üzere valinin her yıl birim amirleri arasından seçeceği beş üyeden oluşur.

Valinin katılmadığı encümen toplantısına genel sekreter başkanlık eder. Encümen toplantılarına gündemdeki konularla ilgili olarak, ilgili birim amirleri vali tarafından oy hakkı olmaksızın görüşleri alınmak üzere çağrılabilir.

Encümenin görev ve yetkileri şunlardır:

a) Stratejik plân ve yıllık çalışma programı ile bütçe ve kesin hesabı inceleyip il genel meclisine görüş bildirmek,

b) Yıllık çalışma programına alınan işlerle ilgili kamulaştırma kararlarını almak ve uygulamak,

c) Öngörülmeven giderler ödeneğinin harcama yerlerini belirlemek,

- d) Bütçede fonksiyonel sınıflandırmanın ikinci düzeyleri arasında aktarma yapmak,
- e) Kanunlarda öngörülen cezaları vermek,
- f) Vergi, resim ve harçlar dışında kalan ve miktarı beşmilyar Türk Lirasına kadar olan ihtilafların sulhen halline karar vermek,
- g) Taşınmaz mal satımına, trampa edilmesine ve tahsisine ilişkin kararları uygulamak, süresi üç yılı geçmemek üzere kiralanmasına karar vermek,
- h) Belediye sınırları dışındaki umuma açık yerlerin açılış ve kapanış saatlerini belirlemek,
- i) Vali tarafından havale edilen konularda görüş bildirmek,
- j) Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak.

Encümen, haftada en az bir defa olmak üzere önceden belirlenen gün ve saatte toplanır. Başkan acil durumlarda encümeni toplantıya çağırabilir. Encümen üye tam sayısının salt çoğunluğuyla toplanır ve katılanların salt çoğunluğuyla karar verir. Oyların eşitliği durumunda başkanın bulunduğu taraf çoğunluk sayılır. Çekimser oy kullanılamaz.

Encümen gündemi vali tarafından hazırlanır. Encümen üyeleri gündem maddesi teklif edebilir. Encümen, gündemindeki konuları en geç bir hafta içinde görüşüp karara bağlar.

Vali kanun, tüzük, yönetmelik ve il genel meclisi kararlarına aykırı gördüğü encümen kararının bir sonraki toplantıda tekrar görüşülmesini isteyebilir. Encümen, kararında ısrar ederse karar kesinleşir. Bu takdirde, vali, kesinleşen encümen kararının uygulanmasını durdurur ve idari yargı mercilerine yürütmeyi durdurma talebi ile birlikte on gün içinde başvurur. İtiraz Danıştay’ca en geç altmış gün içinde karara bağlanır.

Görevleriyle ilgili bir suç nedeniyle haklarında soruşturma veya kovuşturma açılan il özel idaresi organları veya bu organların üyeleri, geçici bir önlem olarak kesin hükme kadar

görevden uzaklaştırılabilir.

Görevden uzaklaştırma önlemi iki ayda bir gözden geçirilir. Devamında kamu yararı bakımından yarar görülmeyen görevden uzaklaştırma önlemi kaldırılır.

Soruşturma veya kovuşturma sebebiyle görevden uzaklaştırılan il özel idaresi organları veya bu organların üyeleri hakkında; 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre soruşturma izni verilmemesi, takipsizlik, kamu davasının düşmesi veya beraat kararı verilmesi, davanın genel af ile ortadan kaldırılması veya görevden düşürülmeyi gerektirmeyen bir suçla mahkûm olunması durumunda görevden uzaklaştırma önlemi kaldırılır.

1.4. İL ÖZEL İDARESİ TEŞKİLATI VE PERSONELİ

İl özel idareleri için ihtiyaçlara göre değişebilen esnek bir teşkilât yapısı getirilerek yerel hizmetlerin etkili, verimli, hızlı, saydam ve vatandaş ihtiyaçlarına odaklı bir şekilde sunulması sağlanmıştır.

İl özel idaresi teşkilatı; genel sekreterlik, mali işler, sağlık, tarım, imar, insan kaynakları, hukuk işleri birimlerinden oluşur. İlin nüfusu, fiziki ve coğrafi yapısı, ekonomik, sosyal, kültürel özellikleri ile gelişme potansiyeli dikkate alınarak norm kadro sistemine ve ihtiyaca göre oluşturulacak diğer birimlerin kurulması, kaldırılması veya birleştirilmesi il genel meclisinin kararıyla olur. Bu birimler Büyükşehir belediyesi olan illerde daire başkanlığı ve müdürlük, diğer illerde müdürlük şeklinde kurulur.

Genel sekreter, il özel idaresi hizmetlerini vali adına ve onun emirleri yönünde, mevzuat hükümlerine, il genel meclisi ve il encümeni kararlarına, il özel idaresinin amaç ve politikalarına, stratejik plan ve yıllık çalışma programına göre düzenler ve yürütür. Bu amaçla il özel idaresi kuruluşlarına gereken emirleri verir ve bunların uygulanmasını gözetir ve sağlar.

Genel sekreter yukarıda belirtilen hizmetlerin yürütülmesinden valiye karşı sorumludur. Eski il özel idaresi kanununda yer verilen il özel idare müdürlüğüne 5302 sayılı il özel idaresi kanununda yer verilmemiştir. Bunun yerine yeni il özel idaresi kanununda genel sekretere yer verilmiştir. Genel sekreter ile il özel idare müdürünün görev ve yetkilerinde büyük bir benzerlik vardır.

Toplam nüfusu 3.000.000'a kadar olan illerde, ihtiyaca göre en fazla iki, nüfusu bunun üzerinde olan illerde en fazla dört genel sekreter yardımcılığı kadrosu ihdas edilebilir.

İlçelerde, özel idare işlerini yürütmek amacıyla kaymakama bağlı ilçe özel idare teşkilâtı oluşturulabilir.

Norm kadro ilke ve standartları İçişleri Bakanlığı ve Devlet Personel Başkanlığı tarafından müştereken belirlenir. Bu ilke ve standartlar çerçevesinde norm kadro çalışmasını il özel idaresi yapar veya yaptırır.

İl özel idaresi personeli, vali tarafından atanır ve ilk toplantıda il genel meclisinin bilgisine sunulur.

İl özel idarelerinde sözleşmeli personel ile kısmi zamanlı sözleşmeli personel çalıştırılması hususunda Belediye Kanununun 49 uncu maddesi hükümleri uygulanır.

Genel Sekreterlik kadrosuna atananlar, büyükşehir belediyesi bulunan illerde genel idare hizmetleri sınıfına dahil bakanlık genel müdürü, diğer illerde ise genel idare hizmetleri sınıfına dahil müstakil daire başkanı için ilgili mevzuatında öngörülen tüm haklardan aynen yararlanırlar; bunlar valinin teklifi ve İçişleri Bakanlığının onayı ile atanır.

Kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edilmekte olan memurlar, valinin talebi, kendilerinin isteği ve kurumlarının muvafakatiyle il özel idarelerinin birim müdürü ve üstü yönetici kadrolarında görevlendirilebilirler. Bu şekilde görevlendirmelerde 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 68 inci maddesinin (B) bendinde öngörülen şartlar dikkate alınır. İl özel idarelerinde bu şekilde istihdam edilen kamu kurum ve kuruluşları personeli kurumlarından

izinli sayılırlar. Bu personelin görevlendirildikleri süre zarfındaki, görevlendirildikleri kadroya ait her türlü malî hakları ile kurumları tarafından karşılanması gereken sosyal güvenlik ve benzeri diğer hakları il özel idaresi tarafından ödenir. İzinli oldukları müddet, terfi ve emekliliklerinde hesaba katılır ve terfi haklarını kazananlar başkaca bir işleme lüzum kalmaksızın terfi ettirilirler. Bu şekilde görevlendirilenler, görevlendirme süresinin sona ermesinden itibaren onbeş gün içerisinde yazılı olarak eski kurumlarına başvurmaları halinde en geç bir ay içerisinde kadrolarına, kadroları kaldırılmış veya kadrolarına zorunlu sebeplerle atama yapılmış ise durumlarına uygun bir kadroya atanırlar.

2. İL ÖZEL İDARELERİNİN GÖREV VE YETKİLERİ

İl özel İdaresinin görev alanı ilin sınırlarını kapsar. 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile il özel idaresine verilen görevler devletin idari görevleri kadar çeşitlidir. Bu kanun ile il özel idarelerine geniş yetki ve ayrıcalıklar tanınmıştır.

İl Özel İdarelerinin görevlerini, mahalli müşterek nitelikte olmak şartıyla şunlardır:

a) Gençlik ve spor, Sağlık, tarım, sanayi ve ticaret; ilin çevre düzeni plânı, bayındırlık ve iskân, toprağın korunması, erozyonun önlenmesi, kültür, sanat, turizm, sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları; ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetleri il sınırları içinde,

b) İmar, yol, su, kanalizasyon, katı atık, çevre, acil yardım ve kurtarma; orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine ilişkin hizmetleri belediye sınırları dışında, yapmakla görevli ve yetkilidir.

Merkezi idare tarafından yürütülen görev ve hizmetlere ait yatırımlardan ilgili bakanlıkça uygun görülenler, il özel idareleri eliyle de gerçekleştirilebilir. Bu yatırımlara ait

ödenekler, ilgili kuruluş tarafından o il özel idaresi bütçesine aktarılır. İl özel idaresi bu yatırımların yüzde yirmibeşine kadar olan kısmı için kendi bütçesinden harcama yapabilir. Merkezi idare, ayrıca, desteklemek ve geliştirmek istediği hizmetleri proje bazında gerekli kaynaklarını ilgili il özel idaresine aktarmak suretiyle onlarla işbirliği içinde yürütebilir. Bu kaynak ve ödenekler özel idare bütçesi ile ilişkilendirilmez ve başka amaçla kullanılamaz.

İl çevre düzeni plânı; valinin koordinasyonunda, büyükşehirlerde büyükşehir belediyeleri, diğer illerde il belediyesi ve il özel idaresi ile birlikte yapılır. İl çevre düzeni plânı belediye meclisi ile il genel meclisi tarafından onaylanır.

Hizmetlerin yerine getirilmesinde öncelik sırası, il özel idaresinin malî durumu, hizmetin ivediliği ve verildiği yerin gelişmişlik düzeyi dikkate alınarak belirlenir.

İl özel idaresi hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur. Hizmet sunumunda özürlü, yaşlı, düşkün ve dar gelirlilerin durumuna uygun yöntemler uygulanır.

Hizmetlerin diğer mahalli idareler ve kamu kuruluşları arasında bütünlük ve uyum içinde yürütülmesine yönelik koordinasyon o ilin valisi tarafından sağlanır.

4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığına ve organize sanayi bölgelerine tanınan yetki ve sorumluluklar bu Kanun kapsamı dışında bırakılmıştır.

5302 sayılı İl özel idaresi Kanununda İl özel idarelerine geniş yetki, imtiyaz ve muafiyetler tanınmıştır. İl özel idarelerine tanınan yetki, imtiyaz ve muafiyetler şunlardır:

a) Kanunlarla verilen görev ve hizmetleri yerine getirebilmek için her türlü faaliyette bulunmak, gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetleri için kanunlarda belirtilen izin ve ruhsatları vermek ve denetlemek,

b) Kanunların il özel idaresine verdiği yetki çerçevesinde yönetmelik çıkarmak, emir

vermek, yasak koymak ve uygulamak, kanunlarda belirtilen cezaları vermek,

c) Hizmetlerin yürütülmesi amacıyla, taşınır ve taşınmaz malları almak, satmak, kiralamak veya kiraya vermek, takas etmek, bunlar üzerinde sınırlı aynî hak tesis etmek,

d) Borç almak ve bağış kabul etmek,

e) Vergi, resim ve harçlar dışında kalan ve miktarı yirmibeşmilyar Türk Lirasına kadar olan dava konusu uyuşmazlıkların anlaşmayla tasfiyesine karar vermek,

f) Özel kanunları gereğince il özel idaresine ait vergi, resim ve harçların tarh, tahakkuk ve tahsilini yapmak,

g) Belediye sınırları dışındaki gayri sıhhi müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerine ruhsat vermek ve denetlemek.

İl özel idaresi, hizmetleri ile ilgili olarak, halkın görüş ve düşüncelerini belirlemek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırması yapabilir. İl özel idaresinin mallarına karşı suç işleyenler Devlet malına karşı suç işlemiş sayılır.

İl özel idaresinin proje karşılığı borçlanma yoluyla elde edilen gelirleri, vergi, resim ve harçları, şartlı bağışlar ve kamu hizmetlerinde fiilen kullanılan malları haczedilemez.

İl özel idaresinin kamu hizmetine ayrılan veya kamunun yararlanmasına açık, gelir getirmeyen taşınmaz malları ile bunların inşa ve kullanımları her türlü vergi, resim, harç, katkı ve katılma paylarından muaftır.

3.İL ÖZEL İDARELERİNİN MALİ YAPISI

3.1.İL ÖZEL İDARELERİNİN GELİRLERİ

5302 sayılı kanun ile birlikte il özel idarelerinin yetkili ve görevli oldukları kamu hizmetlerinde önemli artışlar olmuştur. Bu nedenle Anayasamızın 127. maddesi ve Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartının 9. maddesinde getirilen ilkelere uygun olarak il özel idarelerine sorumluluklarıyla orantılı gelir kaynakları sağlanmıştır.

İl Özel İdarelerinin gelirleri şunlardır:

- a) Kanunlarla gösterilen il özel idaresi vergi, resim, harç ve katılma payları,
- b) Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan paylar,
- c) Genel ve özel bütçeli idarelerden yapılacak ödemeler,
- d) Taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler,
- e) İl genel meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler.
- f) Faiz ve ceza gelirleri,
- g) Bağışlar,
- h) Her türlü girişim, iştirak ve faaliyetler karşılığı sağlanacak gelirler,
- i) Diğer gelirler.

İl özel idaresi, görev ve hizmetlerinin gerektirdiği giderleri karşılamak amacıyla aşağıda belirtilen usul ve esaslara göre borçlanma yapabilir ve tahvil ihraç edebilir:

- a) Dış borçlanma, 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi

Hakkında Kanun hükümleri çerçevesinde ve sadece il özel idaresinin yatırım programında yer alan projelerin finansmanı amacıyla yapılabilir.

b) İller Bankasından yatırım kredisi ve nakit kredi kullanan il özel idaresi, ödeme plânını bu bankaya sunmak zorundadır. İller Bankası hazırlanan geri ödeme plânını yeterli görmediği il özel idaresinin kredi isteklerini reddeder.

c) Tahvil ihracı, yatırım programında yer alan projelerin finansmanı için ve ilgili mevzuat hükümleri uyarınca yapılır.

d) İl özel idaresi ve bağlı kuruluşları ile bunların sermayesinin %50'sinden fazlasına sahip oldukları şirketlerin faiz dahil iç ve dış borç stok tutarı, en son kesinleşmiş bütçe gelirleri toplamının 213 sayılı Vergi Usul Kanununda belirlenen yeniden değerlendirme oranıyla artırılan miktarını aşamaz. Bu miktar büyükşehir belediyesi bulunan illerin özel idareleri için bir buçuk kat olarak uygulanır.

e) İl özel idaresi ve bağlı kuruluşları ile bunların sermayesinin %50'sinden fazlasına sahip oldukları şirketlerin, en son kesinleşen bütçe gelirlerinin, 213 sayılı Vergi Usul Kanununda belirlenen yeniden değerlendirme oranıyla artırılan miktarının yılı içinde toplam %10'unu geçmeyen iç borçlanmayı il genel meclisinin kararı; %10'u geçen miktarlar için meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ve İçişleri Bakanlığının onayı ile yapabilir.

f) İl özel idarelerinin ileri teknoloji ve büyük tutarda maddi kaynak gerektiren alt yapı yatırımlarında Devlet Plânlama Teşkilatı Müsteşarlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca kabul edilen projeleri için yapılacak borçlanmalar (d) bendindeki miktarın hesaplanmasında dikkate alınmaz. Dış kaynak gerektiren projelerde Hazine Müsteşarlığının görüşü alınır.

İl özel idaresi kendisine verilen görev ve hizmet alanlarında, ilgili mevzuatta belirtilen usullere göre sermaye şirketleri kurabilir. İl özel idaresi, özel gelir ve gideri bulunan hizmetlerini İçişleri Bakanlığının izniyle bütçe içi işletme kurarak yapabilir.

İl özel idaresinin görev ve yetki alanına giren konularda, kanunların verdiği yetkiye dayanarak il genel meclisi tarafından alınan ve usulüne uygun olarak ilân edilen kararlara aykırı davrananlara; mevzuatta başka bir ceza öngörülmediği durumlarda, üçyüzmilyon Türk Lirasına kadar para cezası verilir. Suçun herhangi bir işyeri adına işlenmesi durumunda para cezası iki kat uygulanır.

Para cezaları, tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde il özel idaresi hesabına yatırılmadığı takdirde, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil edilir.

3.2. İL ÖZEL İDARELERİNİN GİDERLERİ

5302 sayılı il özel idaresi kanunu ile il özel idarelerinin giderleri tespit edilmiş ve gider çeşitleri ayrıntılı olarak sayılmıştır. Yapılan düzenleme ile idari ve mali özerkliği zedelemeyecek derecede esneklik sağlanmıştır.

İl özel idarelerinin giderleri şunlardır:

- a) İl özel idaresi binaları, tesisleri ile araç ve malzemelerinin temini, yapımı, bakımı ve onarımı için yapılan giderler,
- b) İl özel idaresinin personeline ve seçilmiş organlarının üyelerine ödenen maaş, ücret, ödenek, huzur hakkı, yolluklar, hizmete ilişkin eğitim harcamaları ile diğer giderler,
- c) Her türlü alt yapı, yapım, onarım ve bakım giderleri,
- d) Vergi, resim, harç, katılma payı, hizmet karşılığı alınacak ücretler ve diğer gelirlerin takip ve tahsili için yapılacak giderler,
- e) İl genel meclisince belirlenecek ilkeler çerçevesinde köylere veya köylerin aralarında

kurdukları birliklere yapılacak yardımlar,

f) İl özel idaresinin kuruluşuna katıldığı şirket, kuruluş ve birliklerle ilgili ortaklık payı, üyelik aidatı giderleri,

g) Faiz, borçlanmaya ilişkin diğer ödemeler ve sigorta giderleri,

h) Yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile özörlölere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar,

i) Dava takip ve icra giderleri,

j) Temsil, tören, ağırlama ve tanıtım giderleri,

k) Avukatlık, danışmanlık ve denetim hizmetleri karşılığı yapılacak ödemeler,

l) Yurt içi ve yurt dışı kamu ve özel kesim ile sivil toplum örgütleriyle birlikte yapılan ortak hizmetler ve diğer proje giderleri,

m) Sosyo-kültürel ve bilimsel etkinlikler için yapılan giderler,

n) Özel idare hizmetleriyle ilgili olarak yapılan kamuoyu yoklaması ve araştırması giderleri,

o) Doğal afet giderleri,

p) Kanunla verilen görevler ve hizmetlerin yürütölmesi için yapılan diğer giderler.

3.3. İL ÖZEL İDARELERİ BÜTÇESİ

İl özel idare bütçesi, stratejik planlar ile orta ve uzun vadeli hedeflere uygun olarak hazırlanan ve özel idare hizmetleri için gerekli ödeneklerin tahsis edildiği yerleri gösteren önemli bir belgedir. Ayrıca, bütçe, özel idarelerde meclis denetimini sağlama yollarından birisidir. Bütçenin görüşülmesi ve kabulü aşamasında meclis özel idareyi denetleme imkânı bulmaktadır.

İlin stratejik plânına uygun olarak hazırlanan bütçe, il özel idaresinin malî yıl ve izleyen iki yıl içindeki gelir ve gider tahminlerini gösterir, gelirlerin toplanmasına ve harcamaların yapılmasına izin verir.

Bütçeye ayrıntılı harcama programları ile finansman programları eklenir.

Bütçe yılı Devlet mali yılı ile aynıdır. Bütçe dışı harcama yapılamaz.

Vali ve harcama yetkisi verilen diğer görevliler, bütçe ödeneklerinin verimli, tutumlu ve yerinde harcanmasından sorumludur.

Vali tarafından hazırlanan bütçe tasarısı eylül ayı başında il encümenine sunulur. Encümen, bütçeyi inceleyerek görüşüyle birlikte kasım ayının birinci gününden önce il genel meclisine sunar.

İl genel meclisi bütçe tasarısını yılbaşından önce aynen veya değiştirerek kabul eder. Ancak, meclis bütçe denkliğini bozacak biçimde gider artırıcı ve gelir azaltıcı değişiklikler yapamaz.

İl özel idaresi bütçesiyle ödenek tahsis edilen her bir harcama biriminin en üst yöneticisi harcama yetkilisidir. İlçelerde bu yetki kaymakam tarafından kullanılır.

İlçelere gönderilecek ödeneklerin, il özel idaresi malî kontrol yetkilisi tarafından vize edilmesi yeterlidir. Bu ödeneklerin harcanması sırasında ayrıca harcama öncesi kontrol işlemi yapılmaz.

Her yıl bütçesinin kesin hesabı, vali tarafından hesap döneminin bitiminden sonra gelen mart ayı içinde encümene sunulur. Kesin hesap il genel meclisinin mayıs ayı toplantısında görüşülerek karara bağlanır.

Kesin hesabın görüşülmesi ve kesinleşmesinde, bütçeye ilişkin hükümler uygulanır.

İl özel idaresi bütçesi ile muhasebe işlemlerine ilişkin esas ve usuller Maliye Bakanlığının görüşü alınarak İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Herhangi bir nedenle yeni yıl bütçesi kesinleşmemiş ise yeni bütçenin kesinleşmesine kadar geçen yıl bütçesi uygulanır. Bütçenin kabulüne kadar yapılan işlemler yeni yıl bütçesine göre yapılmış sayılır.

İKİNCİ BÖLÜM

UYGULAMADA MANİSA İL ÖZEL İDARESİ

1.MANİSA İL ÖZEL İDARESİNİN YÜRÜTTÜĞÜ HİZMETLER

Bugün Manisa il özel idaresinin yerel hizmetleri arasında çok sayıda planları, projeleri ve diğer çalışmaları vardır. Manisa il özel idaresi, kendi gücü nispetinde bu görevlerini yerine getirmeye çalışmaktadır. Yerine getirmekle yükümlü olduğu hizmetleri ikiye ayırmak mümkündür. Bunlar Manisa il özel idaresinin doğrudan doğruya yürüttüğü hizmetler, diğer merkezi yönetimin desteğiyle yürüttüğü hizmetlerdir.

Manisa il özel idaresi ilin yerel nitelikteki değişik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla çeşitli hizmetleri yürütmektedir. Manisa il özel idaresinin yürüttüğü hizmetlerden en çok üzerinde durduğu hususlar, genel nitelikteki bazı hizmetlerin yerel altyapı çalışmaları yapmak, bunlar için gerekli olan araç-gereçleri temin etmek ve bu araç-gereçlerin bakım ve onarımını yapmaktır.

Manisa il özel idaresinin yürüttüğü yerel kamu hizmetleri; milli eğitim-ilköğretim, sağlık, konut, turizm alanlarında altyapı çalışmaları yapmak, köylere içme suyunun sağlanması amacıyla boru ve çimento yardımı yapmak, köy yollarının yapımında çalışan ekiplerin ihtiyaçlarını gidermek, köylere hizmet götürme birliklerine yardım adı altında nakdi yardımlarda bulunmaktır.

1.1. KÖY HİZMETLERİ

01.01.2001 tarihi itibarıyla, 671 köy merkezi, 191 ünite olmak üzere toplam 862 yerleşim yerinde 367.851 kişi, 3133 Km. asfalt; 75 köy, 145 bağlısı olmak üzere toplam 220 yerleşim yerinde, 28.048 kişi, 944 km. stabilize; 9 köy, 136 bağlısı olmak üzere toplam 145 yerleşimdeki 10.736 kişi, 516 km. tefsiye; 1 köy, 143 bağlısı olmak üzere toplam 144 yerleşim yerinde 7.021 kişi, 280 km.lik ham yoldan yararlanmaktadır.⁸

30.08.2001 tarihi itibarıyla, 2001 yılında 63 km. yol onarımı programlanmış olup, 56 km. yolun yapımı tamamlanmıştır. Onarım çalışmalarında 945 milyar lira ödenekle şu ana kadar 840 milyar lira harcama yapılmıştır.

Stabilize kaplama çalışmalarında, 50 Km. olarak programlanan yolun 37 km. tamamlanmıştır. Stabilize çalışmalarında 350 milyar ödenekten 259 milyar lira harcama yapılmıştır.

Sanat yapılarına bakacak olursak, bir adet 38,5 m. köprü programdadır. 186 milyar ödenekten 62,6 milyar lirası harcanarak çalışmalar devam etmektedir. Manisa il özel idaresi tarafından 6041 metre büz döşemesi yapılarak 51,3 milyar harcama yapılmıştır.

Asfalt kaplama çalışmalarında; Devlet-vatandaş işbirliği ile başlatılan çalışmaları bu yılda başarıyla devam etmektedir. İl özel idaresi programında 5.940 milyar lira ödenekle 297 km. birinci kat asfalt programlanmış olup, 160 km. asfalt kaplama için

⁸ 2001 Yılı Manisa ili Valilik İzahnamesi, s.46.

3.200 milyar lira harcama yapılmıştır. İkinci kat asfalt kaplama 203 km. den 95 km. si tamamlanmış; 812 milyar liradan ise 380 milyar lirası harcanmıştır.

Asfalt yama çalışmalarında ise, 650 km. asfalt yolun 588 km. si yapılarak 120 milyar lira harcama yapılmıştır.

700 km.lik greyderli bakımın 555 km. si yapılarak 36 milyar lira harcama yapılmıştır.

Malzemeli bakım çalışmalarında; genel idareden 275,5 km. lik yolun 268,5 km. si tamamlanarak 468 milyar lira ödenekten 456 milyar lirası harcanmıştır.

Asfalt nakli çalışmaları için, Manisa il özel idaresi bütçesinden ayrılan 56 milyar liralık ödenekten 18,6 milyar lirası harcanmıştır.

Tablo 1 Özel İdare Bütçesi İle Yapılan İşlerin İcmali

(1 Eylül 2000 ile 31 Aralık 2000)

S.NO	YAPILAN İŞ	MİKTARI
1	1.KAT ASFALT KAPLAMA	117 Km
2	1.KAT ASFALT KAPLAMA(EK)	12,5 Km
3	2.KAT ASFALT KAPLAMA	14,5 Km
4	2.KAT ASFALT KAPLAMA(EK)	45,5 Km
5	BÜZ DÖŞEME	1391 M

Kaynak: 2001 Yılı Manisa İli Valilik İzahnamesi, s. 33.

Tablo 2 Genel İdare Bütçesi İle Yapılan İşlerin İcmali
(1 Eylül 2000 ile 31 Aralık 2000)

S.NO	YAPILAN İŞ	MİKTARI
1	TESVİYE (EK).	18 Km
2	ONARIM	11Km.
3	ONARIM (EK)	67 Km.
4	STABİLİZE KAPLAMA	11 Km.
5	STABİLİZE KAPLAMA	102 Km.
6	MALZEME BAKIMI	23,5 Km.
7	MALZEME BAKIM (EK)	69 Km.
8	MALZEME BAKIM (Prot.)	14,5 Km.
9	ASFALT YAMA (EK)	314,5Km.
10	GREYDERLİ BAKIM (EK)	115 Km.
11	GEREYDERLİ BAKIM (Protokollü)	7 Km.

Kaynak: 2001 Yılı Manisa İli Valilik İzahnamesi, s. 33.

Tablo 3 Özel İdare Bütçesi İle Yapılan İşlerin İcmali
(1 Ocak 2001 ile 31 Ağustos 2001)

S.NO	YAPILAN İŞ	MİKTARI
1	KAT ASFALT YAPIMI	160 Km.
2	KAT ASFALT YAPIMI	95 Km.
3	BÜZ DÖŞENMESİ	6041 ad/m.

Kaynak: 2001 Yılı Manisa İli Valilik İzahnamesi, s. 45.

Tablo 4 Özel İdare Bütçesi İle Yapılan İşlerin İcmali
(1 Ocak 2001 ile 31 Ağustos 2001)

S.NO	YAPILAN İŞ	MİKTARI
1	ONARIM	56 Km.
2	STABİLİZE KAPLAMA (P.E.)	37 Km
3	II.KAT ASFALT YAPIMI	25 Km.
4	ASFALT YAMA	588/4001Km./m3
5	GREYDERLİ BAKIM	555 Km.
6	MALZEMELİ BAKIM	268,5Km.

Kaynak: 2001 Yılı Manisa İli Valilik İzahnamesi,s.45

İçme suyu sektörüne baktığımızda; Manisa il özel idaresinin, Manisa'da içme suyu götürmekle yükümlü olduğu 343.249 nüfuslu 1390 yerleşim yeri vardır. İçme suyu dağılımı şöyledir;

702 köy, 181 bağlıda 299.228 kişi temiz içme suyuna sahiptir.

37 köy, 19 bağlıda 11.932 kişinin içme suyu yetersizdir. 39 köy, 412 bağlıda 32.089 kişi kuyu tulumbalardan ve taşımayla içme suyu temin etmektedir.

2001 yılı genel idare çalışmalarına baktığımızda; 2001 yılı programında, 3 proje 4 ünite çalışmaya uygun görülmüş, 4 ünitenin bu yıl içerisinde bitimi programlanmıştır. Bu işler için 132,5 milyar lira ödenek ayrılmış, 88 milyar 700 milyon lira harcamayla çalışmalar devam etmektedir.

Bölge limitiyle 28 ünite programlanmış, 34 milyar lira ödenek ayrılmıştır. 4 ünite yapılan çalışmalar için 4,4 milyar lira harcanmıştır. Geriye kalan ödenek miktarı yıl sonuna kadar çalışmalarda kullanılacaktır.

2001 yılı özel idare çalışmalarına bakacak olur isek; 2001 yılı özel idare içme suyu çalışmaları genel idare programına paralel olarak, il özel idare bütçesinden, Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü içme suyu çalışmalarında harcanmak kaydıyla 300 milyar lira ödenek ayrılmıştır. 01.09.2001 tarihine kadar 13 ünitadaki çalışmalar tamamlanmış olup; ödeneğin 160 milyar lirası harcanarak geriye kalan kısmı yılsonuna kadar yapılacak olan çalışmalarda harcanacaktır.

Tarım sektörüne bakacak olur isek; Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü hizmet alanında olan tarımsal alt yapı çalışmalarını; havza ıslahı, sulama ve toprak muhafaza, münferit sulamalar, tarla içi geliştirme, çiftçiye verilen su kredisi gibi konular yer almaktadır.

Manisa il özel idaresi tarafından 1999 yılında 400 büyükbaş hayvan ve 1250 küçükbaş hayvan için bir adet içme suyu göleti yapılmıştır. Manisa sulama sektöründe 01.01.1999 tarihi itibari ile 13.178 hektar alanda yerüstü sulama hizmeti gerçekleştirilmiştir. 2620 hektar yer altı sulaması, 12.717 hektar alanda kredilendirme olmak üzere toplam 133.238 hektar alana sulama hizmeti, toprak muhafaza çalışmalarında 15.896 hektar alana, drenaj ve toprak ıslahı için 13.578 hektar alana hizmet götürülmüştür.⁹

Manisa' da tarımsal sulamaların geliştirilmesi konusunda, 5 yıllık çalışma programı hazırlanmıştır. Bu konudaki çalışmalar azalan yeraltı su kaynaklarının daha ekonomik ve verimli şekilde değerlendirilmesi için damla ve yağmurlama sistemleri üzerinde çalışma yapılmasına, sulanabilir alanların ve sulama sürelerinin uzatılması konusuna daha ağırlık verilmesi gerekmektedir.

İnşaat alanında yapılan çalışmalara baktığımızda ise; 01.01.2001 tarihi itibariyle, Manisa' da 13 fiziksel yerleştirme projesi, 36 köyde cami, 22 köyde kanalizasyon, 17 köy konağı, 33 köy grup

⁹ 1999 Yılı Manisa İli Valilik İzahnamesi, s.66.

teknisyenliği gerçekleştirilmiştir.

Genel idare bütçesiyle 12 milyar liralık ödenekle 6 köyde yaptırılan kanalizasyon çalışmaları 10,7 milyar harcamayla devam etmektedir.

Manisa' da 2001 yılında 30 milyar liralık ödenekle, 90 aile için fiziksel yerleşim dosyası hazırlanarak 7,1 milyar lira harcanmıştır.

1.2. İLKÖĞRETİM HİZMETLERİ

Manisa il özel idaresinin yerel kamu hizmetleri içinde en çok üzerinde durduğu hizmet, milli eğitim-ilköğretim hizmetleridir. Çünkü eğitim-öğretim sorunu, ülkenin her zaman en önemli ve acil çözüm bekleyen bir sorunu olarak kabul edilmiştir. Manisa il özel idaresi milli eğitim hizmetleri alanında; milli eğitim personeli için lojman yapmak, öğrencilerin barınması için yurt ve pansiyon yapmak, ilköğretim okulları, yatılı bölge okullarının yapımı, yeni lise binaları ile eski okullara ek bina yapmak ve halen kullanılmakta olan okul, lojman, yurt-pansiyon gibi yerlerin bakım ve onarımını gerçekleştirmektedir. Ayrıca, Milli Eğitim Bakanlığının gönderdiği öğretmen kadrolarının yetersiz olması durumunda yedek öğretmen olarak atananların maaşlarını da il özel idaresi kendi bütçesinden karşılamaktadır.

Tablo 5 2001 Yılı Gelir Bütçesi

S.NO	GELEN ÖDENEK	MİKTARI
1	2000 Yılından devreden ödenek (Taşımali hariç)	3.332.405.000.000 TL
2	Özel idareden Ayrılan ödenek	3.619.103.000.000 TL
3	Bakanlık İlköğretim Okulları.yapım ve onarım ödeneği	374.850.000.000 TL
4	Bakanlık ilköğretim Okulları.Büyük Onarım ödeneği	915.630.000.000 TL
5	Halk Katkısı	1.269.000.000.000 TL
6	Büyük Onarım (Okul Öncesi)	17.920.000.000 TL
	TOPLAM	9.528.908.000.000 TL

Kaynak: 2001 Yılı Manisa İli Valilik İzahnamesi, s. 90

Tablo 6 2001 Yılı Gider Bütçesi

S.NO	ÖDENEĞİN ÇEŞİDİ	MİKTARI
1	İlköğretim Okul inşaatları Yapımı	6.544.290.000.000 TL
2	İlköğretim Okulu Büyük Onarım Gideri	38.710.000.000 TL
3	Anaokulu inşaatı	90.000.000.000 TL
4	İlk Tesis Okul Eşyası ödeneği	783.765.000.000 TL
5	Kamulaştırma Gideri	479.223.000.000 TL
6	Tezyidi Bedel	275.920.000.000 TL
7	Küçük Onarım Gideri	500.000.000.000 TL
8	Cari Giderler	817.000.000.000 TL
	TOPLAM	9.528.908.000.000 TL

Kaynak:2001 Yılı Manisa İli Valilik İzahnamesi, s.90

Manisa merkez ve 15 ilçesinde mevcut ilköğretim okulları küçük onarımları ile taşımaliiden vazgeçilmesi nedeniyle yeniden açılması uygun görülen okulların durumları değerlendirilerek onarımlarının yapılabilmesi için 2001 yılı yatırım programına 500.000.000.000 TL ödenek konmuştur.

İlçeler bazında ihtiyaç duyulan ödenekler tespit edilmiş olup, ilçelerine gönderilmiştir. İşçilikleri mahalli imkanlarla karşılanmak suretiyle malzeme alınarak onarımlar yapılmıştır. Buna göre;

Tablo 7 İlçelere Gönderilen Ödenek

S.NO	ÖDENEĞİN NEREYE GÖNDERİLDİĞİ	MİKTARI
1	Merkez	80.000.000.000 TL.
2	Ahmetli	4.000.000.000 TL
3	Akhisar	30.000.000.000 TL
4	Alaşehir	20.000.000.000 TL
5	Demirci	16.000.000.000 TL
6	Gölmarmara	6.000.000.000 TL
7	Gördes	10.000.000.000 TL
8	Kırkağaç	11.000.000.000 TL
9	Köprübaşı	3.000.000.000 TL
10	Kula	15.000.000.000 TL
11	Salihli	30.000.000.000 TL
12	Sarıgöl	10.000.000.000 TL
13	Saruhanlı	15.000.000.000 TL
14	Selendi	10.000.000.000 TL
15	Soma	15.000.000.000 TL
16	Turgutlu	25.000.000.000 TL
	TOPLAM	300.000.000.000 TL

Kaynak: 2001 Yılı Manisa İli Valilik İzahnamesi, s.91.

Toplam 300.000.000.000TL ödenek ilçelere gönderilmiş olup, bunun dışında 45.000.000.000 TL tutarında daha onarım yapılarak bedelleri ödenmiştir.

Ayrıca; Milli Eğitim Bakanlığı ile Dünya Bankası arasında yapılan ikraz anlaşmasına göre Manisa' da kırsal kesim ilköğretim okullarının onarımı için 300.000 ABD doları ödenek tahsis edilmiştir. Yine, Selendi YİBO onarımı için 77.000 ABD doları ödenek tahsis edilmiştir.¹⁰ Bu onarımlar tamamlanmıştır.

2001 yılında ilköğretim hizmetlerinde kullanılan araçların akaryakıt ihtiyaçlarını karşılaması ve onarımlarının yapılabilmesi için 150.000.000.000 TL ödenek ayrılmıştır.

2001 yılı yatırım programında kamulaştırma bedeli olarak 479.223.000.000 TL ödenek ayrılmıştır. Manisa merkez ve ilçelerinde okul yapılacak arsaların kamulaştırılması planlanmıştır.

Manisa merkez ve ilçelerinde yapımı tamamlanan ilköğretim okulları için 2000 yılında ihtiyaç duyulan 11.000 adet sıra-bank, 500 adet öğretmen kürsüsü, 475 sınıf dolabı ve 500 adet sandalye Devlet Malzeme Ofisinden, 2.000 adet sıra-bank Akkuş kaymakamlığından alınmıştır. Alınan donatım malzemeleri öncelikle yeni açılan okullara dağıtılmıştır.

Manisa' da 2000 yılının son dört ayında 8 ilköğretim okul binası, 40 derslik yapımı ile iki okulun büyük onarımı tamamlanmıştır.

Manisa' da 2000 yılında yapımı devam eden 17 ilköğretim okulu inşaatlarından ilk 9 aylık dönemde 10 okul ve 121 derslik yapımı tamamlanmıştır. Bu işler için 1.484.558.000.000 TL harcanmıştır.

¹⁰ 2001 Yılı Manisa İli Valilik İzahnamesi, s.91.

Manisa' da 2001 yılında 32 ilköğretim okulunda 480 derslik yapımı, iki okul onarımı ve bir öğretmen lojmanı yapımı programa alınmış ve yılsonuna kadar tamamlanması planlanmıştır.

Bunlardan; Akhisar Çamönü ilköğretim okulunda 4 derslik ve Kula Çarıkbalı ilköğretim okulunda 5 derslik olmak üzere iki ilköğretim okulunda toplam 9 derslik yapımı tamamlanmıştır. Bu çalışmalar için toplam 594.501.000.000 TL harcama yapılmıştır.

Bakanlıkça merkezden ihalesi yapılan; Manisa merkez Horozköy 960 öğrencilik ilköğretim okulu, Soma Namazgah mahallesi 960 öğrencilik ilköğretim okulu, Gölarmara İhsaniye mahallesi 480 öğrencilik ilköğretim okulu inşaatlarının yapımı tamamlanmıştır.

Orta öğretim kurumları çalışmalarına baktığımızda, önceki yıllarda yapımına başlanan ve 2001 yılında yapımı devam eden dört bakanlık yatırımından; bir çıraklık eğitim merkezi, bir anadolu lisesi inşaatı, birçok programlı lise inşaatı, bir endüstri meslek lisesi ek atölye ikmal inşaatı yapımı tamamlanmış olup, hizmete açılmıştır. Bu işler için toplam 248.896.000.000 TL harcama yapılmıştır.

Manisa ilinin yatırım programında yer alan merkez Doğukent Lisesi arsa kamulaştırma ödeneği bakanlıktan talep edilmiştir.

Taşınalı ilköğretim çalışmalarına baktığımızda; 2000 yılının son üç ayında merkez köyler ile 15 ilçede 158 merkez okula, 739 yerleşim biriminde 19.067 öğrenci taşınmış olup, 476.205.000.000 TL taşıma bedeli ödenmiştir.

2001 yılında bakanlıkça ilköğretim okulları taşıma bedeli olarak toplam 1.824.000.000.000TL ödenek gönderilmiş ve taşıma bedeli olarak 1.202.000.000.000TL harcama yapılmıştır.

1.3.TARIM HİZMETLERİ

Manisa il özel idaresi, 1998 yılında yayla bağcılığını geliştirme projesi ve kapari tarımını geliştirme projelerini başlatmıştır. Manisa il özel idaresince 1998 yılında 8 ilçe, 23 köyde 100 dekar alanda kurulması hedeflenen yayla bağcılığı tesis projesi; 3 ilçe, 4 köy, 12 çiftçi ve 58 dekar alanda gerçekleştirilmiştir. Gerçekleşme oranı %58 olmuştur. Yeni tesislerin kurulmasında 12.300 adet aşılı köklü asma fidanı kullanılmıştır. Fidan bedeli olarak 2.462.000.000TL harcama yapılmıştır.¹¹

Dikilen bağların tutma oranı yüksek olup, geçmiş yıllarda tesis edilen bağlardaki bakım ile ilgili teknik hizmet çalışmaları da sürdürülmektedir. Bu proje için toplam 3.305.000.000TL ödenek ayrılmıştır.

Manisa il özel idaresince, 1998 yılında 10 ilçede 200 dekar alanda hedeflenen kapari tarımını geliştirme projesi 8 ilçe, 14 köy, 16 çiftçi ve 100 dekar alanda gerçekleştirilmiştir. Gerçekleşme oranı %50 olmuştur. Bu tesisler için 10.000 adet fidan dağıtılmış olup, 1.450.000.000 TL harcama yapılmıştır.¹²

¹¹ 1998 Yılı Manisa İli Valilik İzahnamesi, s.92.

¹² 1998 Yılı Manisa İli Valilik İzahnamesi, s.92.

Kırsal kesimde istihdam yaratan, çiftçiye gelir sağlayan ve erozyonu önlemede büyük katkısı olan kapari bitkisinin önceki yıllarda kurulmuş olan tesislerin kontrolleri devam etmektedir. Kapari tarımını geliştirme projesi için toplam 2.400.000.000 TL ödenek ayrılmıştır.

Manisa il özel idaresi 2000 yılında ise ceviz üretimini geliştirme projesi, plastik örtü altında ve bitkisel üretimi geliştirme projesi (topraksız tarım) ve antepfıstığı aşılama projelerini uygulamaya koymuştur.

Tablo 8 31.08.2000 ile 31.12.2000 Tarihleri Arasındaki Harcamalar

S.NO	PROJENİN YAPILDIĞI ALANLAR	MİKTARI
1	Ceviz Üretimini Geliştirme	2.856.000.000 TL
2	Plastik Örtü Altında ve Yeni Tekniklerle Bitkisel Üretimi Geliştirme (Topraksız Tarım)	829.900.000 TL
3	Antep Fıstığı Aşılama Projesi	104.950.000 TL
TOPLAM		3.791.000.000 TL

Kaynak: 2001 Yılı Manisa İli Valilik İzahnamesi, s. 95

Manisa'da ilk defa 2000 yılında ceviz üretimini geliştirme projesi kapsamında il özel idare müdürlüğü tarafından finansmanı karşılanan 1960 adet fidan 7 ilçemizde 82 çiftçiye dağıtılarak, 196 dekar kapama ceviz bahçesi tesis edilmiştir.

Proje uygulama yerleri;

Alaşehir ilçesinde; Soğukyurt, H.Alayaka, Azıtepe, Bahadır, Osmaniye, H.Keserler, Uluderbent ve Dağarlar olmak üzere 8 köyde 14 çiftçiye 28 dekar alanda 280 adet fidan dikilerek ceviz bahçeleri tesis edilmiştir.

Demirci ilçesinde; Merkez, Çakaloluk, Çandar, Akdere, İmrenler, Yarbasan, Yiğitler, Yeşiloba, Küçükoba, Kuzeyir, Yeşildere, Hoşçalar, Esenyurt ve Üşümüş olmak üzere 14 köyde 14 çiftçiye 28 dekar alanda 280 adet fidan dikilerek ceviz bahçeleri tesis edilmiştir.

Gördes ilçesinde; Merkez, Kuşluk, Kayacık, Dutluca, Şeyhyayla, Kürekçi, Korubaşı, Güneşli, Doğanpınar ve Kaşıkçı köylerinde olmak üzere 10 köyde 14 çiftçiye 28 dekar alanda 280 adet fidan dağıtılarak ceviz bahçeleri tesis edilmiştir.

Kula ilçesinde; Merkez, Şeritli, Tatlıçeşme, Bebekli ve Battal Mustafa olmak üzere 5 köyde 7 çiftçiye 28 dekar alanda 280 adet fidan dağıtılarak ceviz bahçeleri tesis edilmiştir.

Selendi ilçesinde; Bekirağlar, Hacıhaliller, Havoğlu, Çinan, Pınarlar ve Karabeyler olmak üzere 6 köyde 10 çiftçiye 28 dekar alanda 280 adet fidanla ceviz kapama bahçesi tesis edilmiştir.

Soma ilçesinde; Beyce, Naldöken, Karacahisar, Menteşe ve Devlethan olmak üzere 5 köyde 9 çiftçiye 28 dekar alanda 280 adet fidan dağıtılarak ceviz bahçeleri tesis edilmiştir.

Turgutlu ilçesinde; Hacısalar, Sivrice, Kuşlar, Çayıralan, Dağ Yeniköy, Dağ Marmara, Güney, Kaynak ve Karaoluk olmak üzere 9 köyde 14 çiftçiye 28 dekar alanda 280 adet fidan dikilerek ceviz bahçesi tesis edilmiştir.

Manisa' da 2000 yılı yayım programı gereği özel idare müdürlüğünce finanse edilen " plastik örtü altında ve yeni tekniklerle su kültüründe bitkisel üretim" projesi Saruhanlı özel idare serasında uygulandı.

18.09.2000 tarihinde ENFT (besleyici film tekniği) ortamına dikilen domates fideleri normal gelişmelerini tamamlayarak oluşturdıkları meyveler hasat edilip 22.03.2001 tarihinde üretim sona erdirilmiştir. İl özel idare fidanlığındaki seranın konumu ve kontrol zorluğu nedeniyle sistem Saruhanlı ilçe müdürlüğü serasına taşınmıştır.

2000 yılı için dördüncü dönemde su kültüründe üretim demonstrasyonu için 829.900.000 TL harcama yapılmıştır. Bunun 639.900.000 TL sera içerisinde bitkilerin istediğı sıcaklığı sağlamak ve bitkileri dondan korumak için ısıtma amacıyla yakıt olarak kullanılmıştır. 140.000.000 TL serada üretime başlamak için gerekli sera sarf malzemeleri için harcanmıştır. (Askı teli, ip, maske, makas, sera gölgeleme materyali, maksimum minimum termometre, ..vs) 50.000.000 TL de sera içinde üretim safhasında görülebilecek hastalık ve zararlılara karşı kullanılmak üzere zirai mücadele ilacı alınmıştır.

Manisa' da 2000 yılında, antep fıstığı aşılama projesi 7 ilçede 30 köyde 60.000 adet programa alınarak gerçekleştirilmiştir. Son 4 aylık dönemde 104.950 TL rafya parasının ödemesi yapılmıştır.

2001 yılı çalışma programı gereğince; plastik tünel altında çilek üretimini geliştirme, ceviz üretimini geliştirme, incir yetiştirme, şaraplık bağ üretimini geliştirme, arıcılığı teşvik ve geliştirme, Yurtdağ yöresi koyunculuğı geliştirme, erken uyarı istasyonlarının yenilenmesi, yabani antep fıstığı aşılama, uygun ekolojilerde sofralık üzüm yetiştiriciliğı ve yayımı, derinden toprak örneğı alma, Vali Ecemiş tarımsal amaçlı analiz Laboratuarını geliştirme, tarımsal amaçlı eğitim materyali hazırlama, tarımsal amaçlı analiz laboratuvarı kurulması (Salihli, Akhisar), yüksek verimli antep fıstığı anaçlık tesisi, elma yetiştirme projeleri hazırlanmıştır.

Söz konusu projeler il genel meclisince kabul edilmiş ve uygulanabilmesi için 416.768.000.000 TL ödenek ayrılmıştır.

Ancak erken uyarı istasyonlarının yenilenmesi projesi 3 ilçede (Alaşehir, Salihli, Saruhanlı) programa alınmış iken, 5 ilçe (Akhisar, Gölarmara, Ahmetli, Sarıgöl ve Turgutlu) ilave edilerek 8 ilçede yürütölmüştür. Bu artıştan doğan ödenek ihtiyacı için; yabancı antep fıstığı aşılama, derinden toprak örneğı alma, Vali Ecemiş laboratuvarını geliştirme, tarımsal amaçlı eğitim materyali hazırlama projeleri yıl içinde iptal edilerek, ödenekleri erken uyarı istasyonlarının yenilenmesi projesine aktarılmıştır.

Tablo 9 31.08.2001 Tarihi İtibariyle 2001 Yılı Bütçesi Harcama Durumu

AYRILAN ÖDENEK	HARCANAN ÖDENEK	KALAN ÖDENEK
416.768.000.000TL	214.573.000.000TL	202.194.856.000TL

Kaynak: 2001 Yılı Manisa İli Valilik İzahnamesi, s. 97.

Akhisar ve Salihli ilçeleri tarımsal amaçlı analiz laboratuvarlarının kurulması projesi; toprak, yaprak ve su analizleri ile bitkilerin ve toprağın gerçek ihtiyaçlarını doğru tespit ederek, eksik girdilere çiftçimizin fazla para ödemesini engellemek, insan sağlığına ve çevreye zarar vermeyecek şekilde gübreleme ve analizlerin süratle yapılmasını sağlamak için il özel idaresince Akhisar ve Salihli tarımsal amaçlı analiz laboratuvarlarının kurulması ihalesi 14.06.2001 tarihinde KDV dahil 106.200.000.000 TL' ye yapılarak, laboratuvarlar kurulmuştur.

Tablo 10 Akhisar ve Salihli Tarımsal Amaçlı Analiz Laboratuvarları için

Alınan Alet ve Cihazlar

S.NO	ALINAN ALET ve CİHAZLAR	MİKTARI
1	Spektrofotometre	2 adet
2	Analitik Terazı	2 adet
3	Elektronik Hassas Terazı	2 adet
4	Azot Protein Cihazı Yakma Ünitesi	2 adet
5	Azot Protein Cihazı Distilasyon Ünitesi	2 adet
6	Isıtıcı Tabla	2 adet
7	Çeker Ocak	3 adet
8	Flame Fotometre	3 adet
9	Çalkalama Cihazı	2 adet
10	Isıtıcı Manyetik Karıştırıcı	2 adet
11	Elektrikli Kondüktivimetre	2 adet
12	Kalsimetre	2 adet
13	Santrifüj	2 adet
14	Isıtıcı Çeket	1 adet
15	Saf Su Cihazı	3 adet
16	Su Banyosu	1 adet
17	Buzdolabı	3 adet
18	Bitki Öğütme Değirmeni	2 adet
19	Toprak Kurutma Dolabı	2 adet
20	PH'metre	2 adet
21	Cam, Kimyasal Madde ve Küçük Lab. Mal. (40 Kalem)	2 adet

Kaynak: 2001 Yılı Manisa İli Valilik İzahnamesi, s. 97.

Akhisar ve Salihli tarımsal amaçlı analiz laboratuvarları projesi için toplam 265.000.000.000 TL ödenek ayrılmış olup bu ödenekten tablo 10'daki alet ve cihazlar için 106.691.824.000 TL harcanmıştır.

Elektronik erken uyarı istasyonlarının kurulması projesi; meteorolojik verilerin doğru ve zamanında alınması suretiyle sıcaklık, nem, yağmur miktarı, yaprak ıslaklığı ve toprak nemi gibi verileri vasıtasıyla bağ hastalık ve zararlılarının oluşumunu önceden tahmin ederek doğru ilaçlama takvimlerinin oluşturulması ve bu sayede ürünün, çevrenin korunması ve gereksiz ilaçlamadan doğabilecek ekonomik kayıplarının önlenmesi amacıyla; Alaşehir, Akhisar, Ahmetli, Gölarmara, Salihli, Saruhanlı, Sarıgöl ve Turgutlu ilçelerinde erken uyarı istasyonlarının kurulması ihalesi 12.07.2001 tarihinde KDV dahil 82.600.000.0000 TL ye yapılmıştır. Erken uyarı istasyonları 8 ilçeye kurulmuş olup, bu istasyonlar için aşağıdaki alet ve cihazlar satın alınmıştır.

Tablo 11 Erken Uyarı İstasyonları için Alınan Alet ve Cihazlar

S.NO	ALINAN ALET ve CİHAZLAR	MİKTARI
1	Datalogger ve Anten Direği	8 adet
2	Veri Gösterme Ünitesi	8 adet
3	Saha istasyonu	10 adet
4	Güneş Paneli	10 adet
5	Sıcaklık ve Nem Sensörü	10 adet
6	Yağış Sensörü	10 adet
7	Yaprak Islaklık Sensörü	10 adet
8	Toprak Nemi Sensörü	10 adet

Kaynak: 2001 Yılı Manisa İli Valilik İzahnamesi, s.98.

Elektronik erken uyarı istasyonları kurulması projesi için toplam 84.104.000.000 TL ödenek ayrılmış olup, bu ayrılan ödenekten tablo 11'deki alet ve cihazlar için 82.880.840.000 TL harcanmıştır.

Plastik tünel altında çilek üretimini geliştirme ve yayım projesi uygulaması ile ilgili olarak, 2001 yılında il ve ilçe müdürlüklerine çok sayıda başvuruda bulunulmuştur. Ancak; su ve toprak analiz sonuçları çilek yetiştiriciliğine uygun görülen yerlerde 15 ilçe, 39 köyde 103 çiftçiye toplam 50.000m² alanda kurdurularak gerçekleştirilmiştir. 300.000 adet frigo çilek fideleri il özel idare müdürlüğü finansıyla temin edilip, tekniğine uygun diktilerilerek 103 adet çilek tesisi kurdurulmuştur. Çilek tesisleri damlama sulama sistemli olup, malçlama ve örtü altına alma çalışmaları devam etmektedir.

1.4. SAĞLIK HİZMETLERİ

Sağlık hizmetleri ülkemizin en önemli ve acil çözüm bekleyen hizmetlerindendir. İl özel idareleri de kendi imkanları çerçevesinde ve il düzeyinde, merkezi yönetimin bu hizmetlerini yerine getirmesi için ihtiyaç duyulan bina, sağlık ocağı, sağlık evi ile hastaneler yaparak, makine ve teçhizat olarak katkıda bulunmaya çalışmaktadır.

Sağlık Bakanlığı, Manisa il özel idaresinin, sağlık ocakları, sağlık evleri, sağlık merkezleri ile hastanelerin yapım, bakım ve onarımı ile bunlar için gerekli olan araç ve gereçlerin alınmasında ve sağlık taramasında kullanılan tıbbi cihazlar ile ilaçların alımı ve bu çalışmalar esnasında kullanılan araçların yakıt giderlerini de gücü nispetinde karşılamaktadır.

Manisa' da sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi amacıyla özel idare müdürlüğü bütçesinden tesis edilen ve bakanlıkça gönderilen ödeneklerle 01.09.2000 ile 31.08.2001 tarihleri arasında aşağıdaki çalışmalar yapılmıştır. Özel idare müdürlüğü bütçesinden tahsis edilen ödeneklerle yaptırılan yatırımlara baktığımızda;

Manisa-Merkez-Karaağaçlı sağlık ocağı inşaatı; Karaağaçlı belediyesi tüzel kişiliğine ait 1.178 m² lik arsa sağlık ocağı yapılmak üzere özel idare müdürlüğüne tahsis edilerek, 30.000.000 TL keşif bedeli üzerinden ihale edilen inşaat 40.600.000.000 TL harcanarak, sağlık ocağı 20.11.2000 tarihinde bitirilerek hizmete açılmıştır.

Kırkağaç Karakurt sağlık ocağı inşaatı; hazineye ait arsa sağlık ocağı yapılmak üzere özel idare müdürlüğüne tahsis edilmiştir. 78.000.000.000 TL keşif bedeli üzerinden bodrum+3 kat olarak ihale edilen sağlık ocağı inşaatına dönem içinde 50.637.000.000 TL harcanmak suretiyle 20.02.2001 tarihinde tamamlanarak hizmete girmiştir.

Kırkağaç Karakurt sağlık ocağı evre duvarı; yapımı tamamlanan sağlık ocağının evre duvarı ile evre tanziminin yapılmadığından 26.000.000.000 TL keşif bedeli üzerinden ihale edilerek 32.302.000.000 TL harcanmak suretiyle 14.07.2001 tarihinde tamamlanmıştır.

Akhisar-Merkez 1 nolu sağlık ocağı inşaatı; bakanlıkça gönderilen 7.402.000.000TL denek ile 43.915.000.000TL keşif bedeli üzerinden köy tipi proje uygulanarak 3 katlı olarak ihale edilen inşaata dönem içerisinde bakanlıkça gönderilen 22.340.000.000 TL harcanmıştır. Toplam 79.250.000.000 TL harcanarak 13.04.2001 tarihinde geçici kabulü yapılan ve hizmete giren sağlık ocağı inşaatına özel idare bütçesinden 43.800.000.000 TL katkıda bulunulmuştur.

Kula Esenyazı sağlıkevi inşaatı; köy tüzel kişiliğine ait 357 m² arsa üzerine mahalli imkanlarla yapımına başlanan ve çatı hariç kaba inşaatı biten sağlıkevi özel idare müdürlüğüne devredilmiştir.

İkmal inşaat olarak tamamlanmak üzere 9.000.000.000 TL keşif bedeli ile ihale edilen sağlıkevi inşaatına 10.000.000.000 TL harcanarak 19.12.2000 tarihinde geçici kabulü yapılmıştır.

Manisa merkez Yeşilköy sağlıkevi; Merkez Yeşilköy'de köy tüzel kişiliğine ait iken sağlıkevi yapılmak üzere, köy içi mevkii pafta no. 2, parsel no. 1626'da kayıtlı 1000,24 m² yüzölçümlü taşınmaz il özel idare müdürlüğüne devredilmiştir..

Manisa Valiliği ile köy muhtarlığı arasında imzalanan protokol gereğince muhtarlıka su basmanı tamamlanmıştır. İkmal inşaat olarak tamamlanmak üzere bayındırlık ve iskan müdürlüğünce hazırlanan 42.000.000.000 TL keşif bedelli iş için özel idare müdürlüğünce ek bütçeden 10.000.000.000 TL denek ayrılmıştır.

Manisa Merkez Laleli 6 nolu (Hatice ALMIş) sağlık ocağı; Laleli mahallesinde 131 pafta no, 1062 ada, 1 parselde hazine adına kayıtlı özel idare müdürlüğüne tahsisli 3350 m² yüzölçümlü taşınmaz üzerine, hayırsever firma PAGMAT gıda sanayi tic. A.ř. tarafından yaptırılan sağlık ocağı inşaatı için Manisa Valiliği ile firma arasında yapılan protokol gereğince 29.10.2001 tarihinde tamamlanarak hizmete girmiştir.

Bakanlıkça gönderilen ve il özel idare müdürlüğüne aktarılan ödeneklerle yapılan inşaatları şöyle sıralayabiliriz.

Manisa devlet hastanesi ek poliklinik ve 112 acil yardım binası ikmal inşaatı; temel seviyesinde bulunan ek poliklinik binası inşaatı bakanlıkça 14.12.2000 tarihinde gönderilen 200.000.000.000 TL ödenekle, 2000 yılı birim fiyatları ile 400.000.000.000 TL keşif bedeli üzerinden 22.03.2001 tarihinde ihale edilmiştir. Çatı hariç kaba inşaatı biten ek binaya dönem içinde 207.000.000.000TL harcanmıştır.

Merkez 5 nolu (Mevlana) sağlık ocağı inşaatı; 1998 yılında yatırım programına alınarak gönderilen 5.000.000.000 TL ödenek ile 41.000.000.000 TL keşif bedeli üzerinden ihale edilen inşaatın, fiziki gerçekleşmesi % 40 olup, bu işler için 17.755.000.000 TL harcanmıştır.

Merkez- Hacıhaliller sağlık ocağı inşaatı; 1997 yılında yatırım programına alınan sağlık ocağı inşaatına özel idare müdürlüğü bütçesinden 4.622.000.000 TL ve bakanlıkça gönderilen 12.000.000.000TL ödenek ile yapımına başlanan çatı hariç karkas binası bitmiş durumda olan inşaatın ikmal inşaat olarak tamamlanmak üzere 06.09.1999 tarihinde 32.500.000.000 TL keşif bedeli ile ihale edilmiştir. Fiziki olarak % 95 gerçekleşen ve bitme aşamasında bulunan sağlık ocağı inşaatına, dönem içinde 3.700.000.000TL harcama yapılmıştır.

Demirci- Minnetler sağlık ocağı inşaatı; 1998 yılında yatırım programına alınan ve bakanlıkça gönderilen 5.000.000.000 TL ödenek ile 29.000.000.000TL keşif bedeli üzerinden 16.10.1998 tarihinde ihale edilen inşaat, yeterli ödenek gelmemesi

nedeniyle yapımı durdurulmuştur. Bu dönem içerisinde toplam 46.564.000.000TL harcanmıştır. Fiziki olarak %70 gerçekleşen inşaatın tamamlanması için 53.000.000.000TL' ye ihtiyaç vardır.

Gölmarmara-Ozanca sağlık ocağı inşaatı; 1998 yılında yatırım programına alınan ve bakanlıkça gönderilen 5.000.000.000 TL ödenek ile 29.000.000.000 TL keşif bedeli üzerinden 16.10.1998 günü ihalesi yapılmıştır. Önceki yıllarda ödeneği bulunmayan, ancak bu dönem içerisinde gönderilen 41.622.000.000 TL ödeneğin tamamı kullanılarak, fiziki olarak % 65'i gerçekleşen sağlık ocağı inşaatına toplam 53.820.000.000 TL harcanmıştır. Sağlık ocağı inşaatının tamamlanabilmesi için 45.000.000.000TL ödeneye ihtiyaç vardır.

Köprübaşı devlet hastanesi ikmal inşaatı; 1993 yılında dernekçe yapımına başlanan ve daha sonra 1995 yılında yatırım programına alınan hastane inşaatına bakanlıkça aralıklarla gönderilen ödenekler nispetinde 3 kez ihale edilmiştir. Çatı hariç kaba inşaatı tamamlanmış olup, bugüne kadar toplam 29.322.000.000 TL harcama yapılarak, fiziki olarak % 45'i tamamlanmıştır. İkmal inşaat olarak tamamlanmak üzere 290.000.000.000 TL keşif bedeli üzerinden 11.06.1999 tarihinde ihalesi yapılmıştır. İnşaatın yer teslimi sırasında yapılan tespitlerde daha önceden C.B.Ü. since hazırlanan takviye projelerine göre yapılan takviye işlerinin yeterli olmadığı, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı uzmanlarınca belgelenmiştir. Bu nedenle Bayındırlık Bakanlığı uzmanları görüşü doğrultusunda yeni takviye projelerine göre takviye işlemleri gerçekleştirilmiştir. Bu dönem içinde 80.200.000.000TL olmak üzere toplam 109.522.000.000TL harcanan hastane inşaatının tamamlanabilmesi için 670.000.000.000 TL ödeneye ihtiyaç vardır.

Saruhanlı-Koldere sağlık ocağı inşaatı; gelen 5.000.000.000TL ödenek ile 29.000.000.000TL keşif bedeli üzerinden 09.10.1998 tarihinde ihalesi yapılmıştır. 20.11.2000

tarihinde geçici kabulü yapılarak hizmete giren sağlık ocağına bu dönem içerisinde 2.350.000.000TL olmak üzere toplam 61.461.000.000TL harcanmıştır.

Ayrıca; Manisa'da sağlık hizmetlerinde kullanılmak üzere tıbbi cihaz ve demirbaş malzeme alımları gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda 2000 yılı ekim ayında 5 adet hemodiyaliz cihazı alınmış olup; 2 adedi Manisa devlet hastanesine, 3 adedi Soma devlet hastanesine verilmiştir. Bu alımlar için toplam 35.685.000.000TL harcama yapılmıştır.

Yine, Selendi devlet hastanesine 1 adet ultrasonografi cihazı ile 1 adet EKG'li defibrilatör cihazı satın alınarak 21.177.000.000TL ödeme yapılmıştır.

2001 yılı eylül ayına kadar özel idare müdürlüğünün yaptırmış olduğu 3 sağlık ocağının hizmete açılabilmesi için 11.161.175 TL'lik Devlet Malzeme Ofisinden büro demirbaş malzemesi satın alınmıştır. Ayrıca; bu sağlık ocakları için de 6.543.520.000TL'lik tıbbi demirbaş malzemesi olmak üzere toplam 17.704.695.000 TL harcama yapılmıştır.

1.5. GENÇLİK VE SPOR HİZMETLERİ

Manisa il özel idaresi tarafından merkez ve ilçelerdeki belde ve köylerinde spor sahası yapımına ağırlık verilmiş, gençlerin kötü alışkanlıklardan kurtarılarak spor yapmalarını sağlamak amacıyla il merkezine, ilçelere ve köylere gençlerin hizmetine sunulmak üzere semt spor sahaları yapılmıştır.

Yine, her yıl Manisa amatör spor kulüpleri federasyon aracılığıyla, amatör kulüplere ve köy takımlarına forma, tişört ve spor ayakkabısı gibi sporcu malzemeleri için maddi yardımlarda bulunmaktadır.

Ayrıca; Manisa il özel idaresi tarafından, kırsal alandaki sportif faaliyetleri desteklemek amacıyla portatif tribün yapımı, spor sahaları için PVC tel örgü yapımı, demir direk alımı, spor sahalarında kullanılmak üzere çim biçme traktör alımı şeklinde yardımlar yapılmıştır.

Tablo 12 2000 Yılı Son Dört Ayında Yapılan Hizmetler

S.NO	İLÇESİ	YAPILAN HİZMETLER	MİKTARI
1	KÖPRÜBAŞI	Çim Biçme Traktörü Alımı	2.562.300.000 TL
2	ALAŞEHİR	Portatif Tribün Yapımı	2.327.130.000 TL
3	SARIGOL-TARAZLAR	Soyunma Odası Yapımı	4.446.000.000 TL
4	AKHİSAR	Mermeciler PVC Tel Alımı	1.168.000.000 TL
TOPLAM			10.503.430.000 TL

Kaynak: 2001 Yılı Manisa İli Valilik İzahnamesi, s. 108.

Tablo 13 2001 Yılı İlk Sekiz Ayında Yapılan Hizmetler

S.NO	YAPILAN HİZMETLER	MİKTARI
1	Köy ve Semt Sahaları için Defolu Demir Direk Alımı	21.240.000.000TL
2	Köy ve Semt Sahaları için PVC Kaplı Tel Alımı	52.384.379.200TL
TOPLAM		73.624.379.200TL

Kaynak: 2001 Yılı Manisa İli Valilik İzahnamesi, s. 108

1.6. BİRLİKLERE YARDIM

Manisa il özel idaresi, kendi alanlarında bir takım hizmetleri yerine getirebilmesi için köylere hizmet götürme birliklerine gücü oranında her yıl yardımlar yapmaktadır.

Tablo 14 2001 Yılında Köylere Hizmet Götürme Birliklerine

Yapılan Yardımlar

İLÇESİ	MİKTARI (TL)
Merkez	15.500.000.000 TL
Ahmetli	1.000.000.000 TL
Akhisar	57.500.000.000 TL
Alaşehir	4.000.000.000 TL
Demirci	7.000.000.000 TL
Gölmarmara	1.000.000.000 TL
Gördes	3.500.000.000 TL
Kırkağaç	8.000.000.000 TL
Köprübaşı	2.000.000.000 TL
Kula	6.000.000.000 TL
Salihli	14.700.000.000 TL
Sarıgöl	2.000.000.000 TL
Saruhanlı	12.000.000.000 TL
Selindi	14.000.000.000 TL
Soma	28.500.000.000 TL
Turgutlu	12.500.000.000 TL
TOPLAM	189.200.000.000TL

Kaynak: 2001 Yılı Manisa İli Valilik İzahnamesi, s.20.

1.7. KÖYLERE YARDIM

Manisa il özel idaresi tarafından, köylerin refah düzeyini arttırmak ve toplum kalkınmasını sağlamak amacıyla 01.01.2001 tarihinden 26.09.2001 tarihine kadar toplam 434 köye yardım yapılmıştır. Bu köylere yapılan yardımların toplam tutarı 363.200.000.000 TL dir.

Tablo 15 2001 Yılında Köylere Yapılan Yardımlar

İLÇESİ	KÖY SAYISI	YARDIM MİKTARI
Merkez	70	51.400.000.000 TL
Ahmetli	3	1.800.000.000 TL
Akhisar	54	44.200.000.000 TL
Alaşehir	25	18.200.000.000 TL
Demirci	47	48.400.000.000 TL
Gölmarmara	3	1.800.000.000 TL
Gördes	38	35.000.000.000 TL
Kırkağaç	15	13.600.000.000 TL
Köprübaşı	23	19.400.000.000 TL
Kula	11	9.000.000.000 TL
Salihli	47	32.200.000.000 TL
Sarıgöl	10	10.000.000.000 TL
Saruhanlı	16	14.800.000.000 TL
Selendi	25	16.000.000.000 TL
Soma	28	27.800.000.000 TL
Turgutlu	19	20.200.000.000 TL
TOPLAM	434	363.200.000.000 TL

Kaynak: 2001 Yılı Manisa İli Valilik İzahnamesi, s.21.

26.09.2001 tarihi itibarıyla 80 köye köy konağı yapımı için 62.000.000.000TL, 98 köye sosyal tesis yapımı için 83.000.000.000TL, 134 köye mezarlık çevre duvarı yapımı için 103.000.000.000TL, 92 köye umumi WC inşaatı yapımı için 92.000.000.000TL, 49 köye cami yapımı için 47.000.000.000TL ve bunların dışında kalan diğer konular için ayrıca 10.000.000.000TL yardım yapılmıştır.¹³

2. MANİSA İL ÖZEL DARESİNİN 1997–2001 GELİR GİDER CETVELLERİ

¹³ 2001 Yılı Manisa İli Valilik İzahnamesi, s.21.

Tablo 16 GELİR BÜTÇESİNİN YILLAR İTİBARIYLA İNKİŞAFLARINI GÖSTERİR CETVELDİR

BÜTÇE YILI	VERGİ GELİRLERİ	VERGİ DIŞI GELİRLERİ	YARDIM VE FONLAR	TOPLAM
1997	1.035.200.010.000	264.799.910.000	-	1.300.000.000.000
1998	2.600.400.000.000	649.600.000.000	-	3.250.000.000.000
1999	7.454.964.000.000	295.036.000.000	-	7.750.000.000.000
2000	10.657.000.000.000	2.082.986.000.000	14.000.000	12.740.000.000.000
2001	12.130.000.000.000	6.871.980.000.000	20.000.000	19.002.000.000.000

Kaynak : Manisa İli Valilik İzahnameleri; 1998 İzahnamesi s.7,1999 İzahnamesi,s.9,2001 İzahnamesi,s.8.

Tablo 17 GİDER BÜTÇESİNİN YILLARA GÖRE İCMALİ

BÜTÇE YILI	CARİ HARCAMALAR	YATIRIM HARCAMALARI	SERMAYE TEŞKİLİ TRANSFER HARC.	KANUNİ PAYLAR	TOPLAM
1997	318.829.440.000	852.950.420.000	95.477.140.000	32.743.000.000	1.300.000.000.000
1998	401.037.000.000	2.169.609.000.000	641.854.000.000	37.500.000.000	3.250.000.000.000
1999	1.152.106.000.000	4.345.213.000.000	2.056.740.000.000	195.941.000.000	7.750.000.000.000
2000	2.059.359.000.000	7.869.112.000.000	2.531.646.000.000	292.932.514.000	12.740.000.000.000
2001	2.469.571.000.000	12.285.836.000.000	3.923.313.000.000	323.280.000.000	19.002.000.000.000

Kaynak : Manisa İli Valilik İzahnameleri; 1998 İzahnamesi s.7,1999 İzahnamesi,s.9,2001 İzahnamesi,s.8.

**Tablo 18 MANİSA İLİ ÖZEL İDARESİNİN 1997-2001 YILLARI BÜTÇE DURUMUNU
GÖSTERİR CETVEL**

A – GELİR BÜTÇESİ

YILI	BÜTÇEYE KONULAN	MUNZAM GELİR (A)	BÜTÇE GELİR TOPLAMI
1997	1.300.000.000.000	1.924.569.282.614	3.224.569.282.614
1998	4.017.000.000.000	3.525.552.548.870	7.542.552.548.870
1999	7.750.000.000.000	6.920.648.135.000	14.670.648.135.000
2000	12.740.000.000.000	10.100.400.510.000	22.840.400.510.000
2001	19.002.000.000.000	9.646.783.170.000	28.648.783.170.000 Ağustos sonu

Tablo (18) deki gelir bütçesi kısmında (A) MUHTELİF bakanlıklardan yapılan yardımlarla geçen yıldan devreden safi nakit ve yatırım artıklarının gelir kaydı, gider kısmında (2) munzam tahsisat ve (3) imha olunan ödenekten tahsisli bulunanların bütçeye ödenek olarak kaydedilen miktarları göstermektedir.

B – GİDER BÜTÇESİ

BÜTÇEYE YILI KONULAN(1)	MUNZAM TAHSİSAT(2)	GEÇEN YIL DEVİRİ (3)	BÜTÇE TOPLAMI(4)	TEDİYE (5)	DEVREDEN VE İMHA OLUNAN ÖDENEK
1997 1.300.000.000.000	526.985.828.000	273.664.191.000	2.100.650.019.000	910.317.454.062	-
1998 4.017.000.000.000	1.871.683.992.000	767.101.847.000	6.655.785.839.000	1.654.646.372.744	-
1999 7.750.000.000.000	5.064.269.730.000	1.856.378.405.000	14.670.648.135.000	9.632.606.745.750	-
2000 2.740.000.000.000	6.992.818.570.000	3.087.295.627.000	22.840.400.510.000	13.554.555.987.644	9.285.844.522.356
2001 19.002.000.000.000	3.600.891.132.000	6.045.892.038.000	28.648.783.170.000	12.017.959.843.470	Ağustos Sonu

Kaynak: Manisa İli Valilik İzahnameleri; 1998 İzahnamesi s.8,1999 İzahnamesi,s.10,2001 İzahnamesi,s.9.

**Tablo 19 1998–2001 YILLARI BÜTÇE VE EK BÜTÇE DAİRELER İTİBARIYLA
MUKAYESELİ CETVEL**

DAİRESİ	YILI	CARI HARCAMALAR	YATIRIM HARCAMALARI	SERMAYE TEŞKİLİ	TOPLAM
Genel İdare	1998	658.716.500.000	403.000.060.000	613.082.770.000	1.674.799.330.000
	1999	871.939.000.000	1.456.005.000.000	1.813.023.000.000	4.140.967.000.000
	2000	1.358.000.000.000	2.000.013.000.000	2.260.528.000.000	5.618.541.000.000
	2001	1.147.842.000.000	4.103.528.000.000	3.294.592.000.000	8.545.962.000.000
Köy Hiz.	1998	-	1.126.000.074.000	-	1.126.000.074.000
	1999	4.005.000.000	2.080.002.000.000	-	2.084.007.000.000
	2000	84.504.000.000	3.510.001.000.000	-	3.594.505.000.000
	2001	434.504.000.000	5.450.000.000.000	-	5.884.504.000.000
Milli Eğitim	1998	120.000.140.000	575.000.060.000	101.000.020.000	796.000.220.000
	1999	241.004.000.000	369.349.000.000	439.659.000.000	1.050.012.000.000
	2000	442.005.000.000	519.688.000.000	501.001.000.000	1.462.694.000.000
	2001	747.004.000.000	2.222.628.000.000	952.001.000.000	3.921.633.000.000
Tarım Hiz.	1998	2.070.000.000	40.000.030.000	-	42.070.030.000
	1999	35.158.000.000	39.842.000.000	-	75.000.000.000
	2000	20.000.000.000	91.000.000.000	-	111.000.000.000
	2001	112.219.000.000	304.549.000.000	-	416.768.000.000
Sağlık Hiz.	1998	200.080.000	292.000.000.000	-	292.200.080.000
	1999	-	300.006.000.000	-	300.006.000.000
	2000	-	333.398.000.000	-	333.398.000.000
	2001	-	72.102.000.000	-	72.102.000.000
Kültür Hiz.	1998	-	10.000.010.000	-	10.000.010.000
	1999	-	2.000.000	-	2.000.000
	2000	-	2.000.000	-	2.000.000
	2001	1.000.000	5.000.000	-	6.000.000
Turizm Hiz.	1998	-	30.000	1.000.000.000	1.000.030.000
	1999	-	-	-	-
	2000	-	1.000.000	-	1.000.000
	2001	-	2.000.000	-	2.000.000
Gençlik Sp.	1998	-	40.000.020.000	-	40.000.020.000
	1999	-	100.000.000.000	-	100.000.000.000
	2000	-	125.000.000.000	-	125.000.000.000
	2001	-	100.004.000.000	-	100.004.000.000
Emniyet Hiz.	1998	-	30.000	-	30.000
	1999	-	6.000.000	-	6.000.000
	2000	-	9.000.000	-	9.000.000
	2001	-	9.000.000	-	9.000.000
Çevre Hiz.	1998	-	4.000.020.000	-	4.000.020.000
	1999	-	-	-	-
	2000	-	-	-	-
	2001	-	-	-	-
Sivil Sav.Hiz.	1998	-	-	-	-
	1999	-	-	-	-
	2000	-	-	-	-
	2001	-	61.003.000.000	-	61.003.000.000
Diğer Hiz.	1998	-	60.000	-	60.000
	1999	-	-	-	-
	2000	-	-	-	-
	2001	-	-	-	-

Kaynak: Manisa ili Valilik İzahnameleri; 1998 İzahnamesi s.9, 1999 İzahnamesi, s.11, 2001 İzahnamesi, s.10.

3.MANİSA İL ÖZEL İDARESİNİN GELİR GETİREN GAYRİMENKULLERİ

Manisa il özel idaresinin gelir getiren gayrimenkullerine bakıldığında; özel idareye ait işhanları, lojman, dükkan, tarla, lokal, fidanlık ve şehir kulübünü saymak mümkündür.

Taç bina işhanı; 8 katlı işhanının 5.6.7.8 katlarında bağ-kur il müdürlüğü, 3. katında tapu il müdürlüğü diğer katlarında ise muhtelif iş kolundaki esnaflar halen kiracı olarak bulunmaktadır. Toplam kiracı sayısı 31 olup, 4 adet işyeri boş bulunmaktadır. Kiralar il daimi encümenince yıllık olarak belirlenmektedir. Manisa il özel idaresi bu gayrimenkulu için 2000 yılı içerisinde 14.658.855.000TL kira geliri tahsil etmiştir. 2001 yılı eylül ayı sonu itibariyle ise 19.641.678.000TL kira geliri elde etmiştir.

8 Eylül işhanı; işhanında 1999 yılında 7 adet olan işyeri 05.01.2000 tarihinde yapılan ihalede 6 adet işyerinin satışı yapılarak toplam 76.211.000.000TL gelir elde edilmiştir. 42 m² lik bir adet işyeri ise kirada bulunmaktadır. 2001 yılı ağustos ayı sonu itibariyle 132.000.000TL kira geliri sağlanmıştır.

Şehir kulübü; anafartalar mahallesi belediye caddesi üzerinde bulunan gayrimenkulde şehir kulübü derneği yönetim kurulu kiracı olarak bulunmaktadır. Halen aylık 37.000.000TL kira geliri elde edilmektedir.

Saruhanlı fidanlığı; Manisa il özel idaresi tarafından 17.03.1997 tarihinde 10 yıllığına kiraya verilmiştir. Saruhanlı fidanlığının kirası 1997 yılı için 11.300.000.000TL, 1998 yılı için 18.080.000.000TL, 1999 yılı için 28.928.000.000TL ve 2000 Yılı için 36.160.000.000TL olarak tespit edilmiş olup; ilgililer diğer yıllar kiralarını düzenli yatırmıştır. 2000 yılı içinde 22.500.000.000TL kira tahsil edilmiş olup, 36.160.000.000 TL üzerinden kira tahsili için dava açılmıştır. 2001 yılının kirası Manisa il özel idaresi tarafından 28.02.2001 tarihinde 39.776.000.000 TL olarak belirlenmiş olup eylül ayı sonu itibariyle (gecikme cezaları dahil) toplam 19.702.000.000 TL tahsil edilmiştir.¹⁴

Alaşehir özel idare işhanı; dört katlı işhanında 68 adet işyeri, 1 adet otel mevcuttur. Bunlardan üç adedi boştur. 2000 yılında otelden 9.600.000.000TL, diğer işyerlerinden 7.724.313.000TL ile toplam 17.324.313.000TL kira tahsil edilmiştir. 2001 yılı ağustos ayı sonu itibariyle otelden 8.448.000.000TL, diğer işyerlerinden 10.909.528.000TL olmak üzere toplam 19.357.528.000TL kira geliri elde edilmiştir.

Ahmetli özel idare işhanı; işhanının 1.2.3.katları hükümet konağı olarak kullanılmaktadır. Ayrıca; 8 adet işyeri kirada olup, 2000 yılında 2.550.924.000TL kira geliri tahsil edilmiştir. 2001 yılı ağustos ayı sonu itibariyle 1.892.752.000TL kira geliri elde edilmiştir.

Demirci Saraycık kaplıcası; mülkiyeti il özel idare müdürlüğüne ait 17.000 m² Demirci İlçesi Saraycık kaplıcası 10 yıllığına tekrar aynı şartlarla Demirci belediyesine kiraya verilmesine, yapılacak yatırımların il özel idare müdürlüğüne devredilmesine karar verilmiştir. Manisa il özel idaresi tarafından 25.10.2000 tarihinde aylık kirası %25 artışla 128.000.000TL olarak belirlenmiş olup, Demirci Borlu belediyesinin talebi üzerine

¹⁴ 2001 Yılı Manisa İli Valilik İzahnamesi, s.11.

12.12.2000 tarihinde Saraycık kaplıcalarının satılmasına karar verilmiştir.

Kırkağaç özel idare işhanı; işhanında 25 adet işyeri ile 19 adet kiralık ev mevcut olup, 4 adet ev ile bir adet hizmet binası boştur. 2000 yılında 6.613.905.000TL ve 2001 yılı ağustos ayı sonu itibariyle 4.604.030.000TL kira geliri tahsil edilmiştir.

Salihli özel idare işhanı; 3 katlı işhanında 20 adet işyeri bulunmaktadır. 2000 yılında 4.030.449.000TL kira geliri elde edilmiştir.

Manisa il özel idaresine ait Soma'da bir dükkan mevcuttur. Bu dükkan pastane olarak kiraya verilmiştir. Bu dükkandan 2000 yılında 403.887.000TL kira geliri sağlanmıştır. 2001 yılı ağustos ayı sonu itibariyle 400.000.000TL kira geliri tahsil edilmiştir.

Merkez Karaoğlanlı kasabesindeki tarla; mülkiyeti il Özel idare müdürlüğüne ait Karaoğlanlı kasabesinde bulunan 50.283 m² tarla 2000 yılında 950.000.000TL kira belirlenmiş ve kiraların tahsili sağlanmıştır. 2001 yılında kirası 1.045.000.000TL olarak belirlenmiş ve tamamı tahsil edilmiştir.

Emniyet lokali; anafartalar mahallesi Cumhuriyet caddesinde bulunan 3.055 m² il özel idare müdürlüğüne ait emniyet lokali emniyet müdürlüğüne kiraya verilmiştir. 2000 yılında aylık 1.650.000TL üzerinden 19.800.000TL kira geliri sağlanmıştır. 2001 yılında aylık 2.065.000TL üzerinden 24.780.000TL kira geliri elde edilmiştir.

Manisa il özel idaresine ait lojmanları şöyle sıralamak mümkündür. Merkezde anafartalar mahallesinde vali konağı ve çamlık apartmanında 3 adet lojman, Anafartalar mahallesinde 1 adet lojman, Nişancıpaşa mahallesinde 5 adet lojman, Doğu caddesi üzerinde 5 adet lojman, Akgün mahallesinde 36 adet lojman, Manisa'nın 15 ilçesinde Manisa özel idaresi adına kayıtlı kaymakam lojmanı bulunmaktadır.

Ahmetli ilçesinde kaymakam lojmanı ile iki adet lojman,
Akhisar ilçesinde kaymakam lojmanı ile bir adet lojman,
Alaşehir ilçesinde kaymakam lojmanı ile 2.670 m² ve 44 m²'lik arsa,
Demirci ilçesinde kaymakam lojmanı ile iki adet lojman,
Gördes ilçesinde kaymakam lojmanı,
Gölmarmara ilçesinde kaymakam lojmanı,
Kırkağaç ilçesinde kaymakam lojmanı,
Kula ilçesinde kaymakam lojmanı ile 335 m² lik arsa,
Köprübaşı ilçesinde kaymakam lojmanı,
Salihli ilçesinde kaymakam lojmanı ile iki adet lojman ile 513 m² arsa,
Saruhanlı ilçesinde kaymakam lojmanı ile bir adet lojman,
Sarıgöl ilçesinde kaymakam lojmanı,
Selendi ilçesinde kaymakam lojmanı,
Soma ilçesinde kaymakam lojmanı,
Turgutlu ilçesinde kaymakam lojmanı ile bir adet misafirhane mevcuttur.

SONUÇ

Kamu hizmetleri, öngörülen amaç ve sonuçlar ile hizmetin gereklerine uygun olarak yerine getirilmek zorundadır. Hizmetlerin ihtiyaçlara uygun olması, zamanında karşılanması ve yerel katılıma açık olması, kamu yönetiminde önemli avantajlar ortaya çıkarmaktadır. Yerinden yönetim ilkesi hizmetlerin yerindeliğini en iyi değerlendiren yöntemlerinden biridir. Hizmetlerin yerindeliğinin değerlendirilmesinde merkezi organların subjektif yargılarda bulunması mümkündür. Bu nedenle, hizmetin ihtiyaçlara ne kadar uygun olduğu ancak o hizmete muhatap olan bireylerin değerlendirmesi ile ortaya çıkabilir.

Yeni kamu yönetimi anlayışı doğrultusunda, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartına da uygun olarak, kamu hizmetlerinin en yakın yerde, en uygun yöntemle ve yönetim birimi tarafından yürütülmesi öngörülmektedir.

Kamu hizmetlerinde asıl amaç, halkın yaşam biçimini, çağdaş ve evrensel standartlara uygun bir biçimde geliştirmektir. Günümüzde, devletler bu amacı en düşük maliyetle, ama etkin şekilde gerçekleştirmek için kamu hizmetlerini merkezi ve yerel hizmetler olarak ayırmaktadırlar. Bunun sebeplerini şöyle sıralayabiliriz: Soruna yakın olan birimin daha iyi çözüm üreteceği, en düşük maliyetle hizmetin sağlanacağı, hizmetin elde edilmesinde verimliliğin ve etkinliğin en üst seviyede olacağı ve halkın katılımının daha etkin olacağı düşüncesidir.

Yerel yönetimler temsili demokraside halkın yerel kamusal menfaatlerinin teminatıdır. Diğer taraftan, demokratik sistemin önemli bir unsuru olarak çoğulculuğun, katılımın sağlanmasında, yerel ve ulusal menfaatlerin uzlaştırılmasında, halkın tercihleri ile talep ve

beklentilerinin yönetime yansıtılmasında yerel idarelerin önemli rolleri bulunmaktadır. Yerel yönetimler, halkın katılımını sağlamada merkezi idareye göre çok daha fazla imkân ve yeteneklere sahiptir ve böylece tüm sistemin yönetim kapasitesini de güçlendirmektedir.

Demokratik değerlerin en iyi bir şekilde yaşama geçirildiği yerlerden biri de yerel yönetimlerin bir türü olan il özel idareleridir. Özellikle halkın ihtiyaçlarını yakından görüp en iyi çözümü sağlamak yerel hizmetleri kaliteli ve etkin bir şekilde yürütmeleri ve demokratik değerleri daha kolay hayata geçirmeleri, il özel idarelerinin elverişli bir yönetim birimi olduğu inancını pekiştirmektedir. Böylece, hem demokrasinin gereği olan halkın kendisini yönetmesi gerçekleşir, hem de halkın yerel nitelikteki problemlerine daha çabuk ve rasyonel çözümler getirilmiş olur.

Merkezi idare ile yerel yönetimler arasındaki ilişkilerden söz edildiği zaman görev, yetki ve kaynakların bölüşümü ile özerklik ve idari vesayet akla gelen ilk konulardır. 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanununda, kamu yönetiminin bir parçası olan il özel idareleri, mahallî idarelerin kuruluş ve görevleriyle yetkilerinin yerinden yönetim esasına uygun olarak kanunla düzenleneceğini öngören Anayasa hükmüne uygun şekilde ele alınmıştır. İl özel idaresi organlarının meclis, encümen ve validen oluşan geleneksel üçlü yapısı korunmuştur.

Yerel yönetimler alanında çağdaş eğilimlerden biri yerel nitelikli görev ve hizmetler bakımından bu idarelerin genel yetkili olmaları diğeri etkinlik sağlamak amacıyla yerel yönetimlerin sayılarının azaltılmasıdır. Görev bölüşümü dendiği zaman merkezi idare ile yerel yönetimler arasındaki görev bölüşümü ilk akla gelen konu olmakla birlikte, mahalli idarelerin kendi aralarındaki görev bölüşümü de büyük önem taşımaktadır. 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanununda özel idareler için ikili bir görev yapısı öngörülmektedir. İl özel idareleri sağlık, tarım, sanayi ve ticaret, bayındırlık ve iskân hizmetlerini belediye ve köyler dahil olmak üzere il çapında kanunlarla başka bir kuruluşa verilmeyen bütün mahallî müşterek hizmetleri ise

belediye sınırları dışındaki alanlarda yerine getirecektir. Bu düzenleme özel idarelere, merkezi idare ile yerel idare arasında bir ara düzey konumu ve il düzeyinde koordinasyon yapma işlevi vermektedir. Genel yetkililik, kanunların yasaklamadığı veya başka bir kuruluşa vermediği bütün yerel hizmetler hakkında mahalli idarelerin görevli ve yetkili olmaları anlamına gelmektedir. Bu, ülkemizin kabul ettiği Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartının ve Anayasanın 127 nci maddesinde mahallî idarelerin görev ve yetkilerinin belirlenmesinde ölçüt olarak belirtilen “mahallî müşterek ihtiyaç” kavramının gerekli kıldığı bir ilkedir.

5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile özerk bir yerel yönetimin gereği olarak il özel idareleri üzerindeki idari vesayet uygulamalarının çoğuna son verilirken idarenin bütünlüğünü ve hukuka uygunluğu sağlayacak mekanizmalar getirmiştir.

İl özel idarelerinin yeniden yapılandırılmasında 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile getirilen hükümlerden bir kısmı da bu idarelerin daha demokratik, katılımcı ve saydam hale getirilmesine ilişkindir. Vatandaşların yönetime katılma talebi ile kamu hizmetlerinin etkin sunulması arasında yakın bir ilişki söz konusudur. Hizmetlerin vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulması öngörülerek il özel idarelerinin daha demokratik ve vatandaş odaklı bir anlayışı benimseyecekleri düşünülmüştür. Katılıma ilişkin yeniliklerin başında il genel meclislerine ve ihtisas komisyonlarına katılıma ve görüş bildirilmesine ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır. İl genel meclisi kararları uygun yollarla halka duyurulacaktır. 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunun, kimi özel idare hizmetlerinde gönüllülerin çalıştırılmasına imkân veren maddesinin, il özel idarelerinin halkın taleplerine karşı daha duyarlı olmasını ve halkla yakınlaşmasını sağlamıştır.

5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile getirilen düzenlemelerin temel amaçlarından biri de il özel idarelerinde etkili ve verimli bir yönetim kurmaktır. Özel idareler, temel hedeflerini ve bu hedeflere ulaşmak için gerçekleştirecekleri faaliyetleri kapsayacak şekilde beş yıllık stratejik plan yapacaklardır. Yıllık çalışma programlarıyla bütçelerini ve performans ölçütlerini

bu plana göre oluşturacaklardır. Böylece geleceğe dönük politikalar oluşturarak sorunlara uzun vadeli çözümler getirecek ve sonuç odaklı bir anlayışa sahip olacaklardır.

Özel idareler bir kamu kuruluşu olarak mevcut mevzuat uyarınca birçok iş ve hizmeti serbest piyasada gördürme imkânlarına zaten sahiptirler. İmtiyaz verme veya yap-işlet-devret modeliyle bazı iş ve hizmetleri yaptırma yanında 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanununda getirilen düzenlemelere göre il özel idareleri birçok iş ve hizmetler bakımından yaptırma veya işlettirme yöntemlerini kullanmaya da yetkili olacaklardır. İl özel idareleri ayrıca diğer kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile iş birliği yapabilecekler; bazı hizmetlerin gördürülmesinde gönüllülük yöntemlerini uygulayacaklardır. Bu alternatif hizmet sunma yolları sayesinde özel idarelerin iş görme yöntemleri çeşitlendirilerek bu idarelerde etkinliğin sağlanması katkıda bulunulacaktır. Performans değerlendirmesine ve stratejik yönetime uygun bir istihdam politikası öngörülmesi ve esnek teşkilâtlanmaya imkân verilmesi özel idarelerde etkin bir yönetim kurulması için 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanununda getirilen diğer düzenlemelerdir. Hizmetlerin sunumunda verimlilik ve etkinliği sağlamak için yerindenlik ve ihtiyaca uygunluk gözetilecek ve yerel yönetimler arasında rekabetçi bir anlayış hâkim olacaktır.

5302 Sayılı İl Özel İdaresi kanunu ile düzenlenen ve birkaç örneği yukarıda belirtilen hükümlerle il özel idare yönetimleri katılımcı bir yapı kazanmış ve demokratik nitelikleri artmıştır. Ayrıca il özel idare yönetimi ile il halkı arasında güven duygusu oluşması, halkın yerel hizmetlere sahip çıkması ve il özel idare yönetimine katılması mümkün olmuştur.

5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile, il özel idaresi ile halk arasında sürekli iş birliği, dayanışma ve karşılıklı güven artmıştır. İl özel idareleri, idarenin bütünlüğüne uygun görev yapan; güvenilir ve öngörülebilir; açık ve saydam; hesap verme yükümlüğü olan; verimli, etkin ve kaliteli hizmet sunan bir yapıya kavuşmuşlar, demokratik değerlerin yaygınlaşmasına ve refahın artmasına katkıda bulunmuşlardır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

GÜNAL, Bünyamin, **Açıklamalı İl Özel İdaresi Mevzuatı**, İstanbul, Damla Matbaası,1993.

TAMER, Mustafa, **İl Özel İdaresi**, Ankara, Tamer Matbaacılık, 2003.

ÜLKMEN, İsmail Hakkı, **Mahalli İdareler Maliyesi**, Ankara, 1960.

YALÇINDAĞ, Selçuk, **Federal Almanya ve Türkiye'de Yerel Yönetimler**, Ankara, TODAİE Yayınları, Yayın No:239,1992

MAKALELER

AKYILMAZ, Bahtiyar, "İl Özel İdaresi" **Türk İdare Dergisi**,

S.379(Haziran 1988), s.84-111

DEDEOĞLU, Erdoğan, "İl Özel İdarelerinin Tarihi Gelişimi ve Bugünkü Durumu", **Yerel Yönetim ve Denetim**, C.2, S.13, (Şubat 1987), s. 48-56

ERYILMAZ, Bilal, "İl Özel İdarelerinin Mahalli İdare Sistemimiz İçindeki Yeri", **Türk İdare Dergisi**, S.378, Haziran 1988.

DİĞER KAYNAKLAR

1998 Yılı Manisa İli Valilik İzahnamesi.

1999Yılı Manisa İli Valilik İzahnamesi.

2001 Yılı Manisa İli Valilik İzahnamesi.

ÖZET

Çalışmanın konusu, “Türkiye’nin İdari Sistemi İçinde İl Özel İdaresinin Yeri ve Mali Yapısı (Manisa Örneği)”dır.

Türkiye’nin idari sistemi içinde bir yerel yönetim birimi olan il özel idaresi; il halkının mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organları seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisidir. İl özel idaresi, demokratik değerlerin en iyi biçimde hayata geçirildiği bir yerel yönetim birimidir. İl halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını yakından görüp; bu ihtiyaçları en uygun yöntemle, en etkin bir şekilde gidermesi ve yerel katılıma açık olması il özel idaresini elverişli bir yönetim birimi haline getirmiştir. Sonuç itibarıyla, hem demokrasinin gereği olan halkın kendisini yönetmesi gerçekleşir, hem de halkın yerel nitelikteki problemlerine daha çabuk ve rasyonel çözümler getirilmiş olur.

Bu çalışmada "İl Özel İdarelerinin İdari ve Mali Yapısı " adlı birinci bölümde, önce il özel idarelerine genel olarak değinilmiştir. Daha sonra il özel idarelerinin tarihsel gelişimi, organları ve teşkilatı ele alınmıştır. Ayrıca il özel idarelerinin görev ve yetkileri ele alınmış olup; il özel idarelerinin mali yapısı üzerinde durulmuştur. "Uygulamada Manisa İl Özel İdaresi" adlı ikinci bölümde ise, Manisa il özel idaresinin yürüttüğü hizmetlere değinilmiştir. Manisa il özel idaresinin 1997–2001 gelir gider cetvellerine ve gelir getiren gayrimenkullerine yer verilmiştir.

SUMMARY

The theme of this study is the "Financial Structure and Place of the Provincial Administrative Authority within the Turkish Administrative System (Case of Manisa)".

The Provincial Administrative Authority, a local government unit within the Turkish administrative system, is a public entity of administrative and financial autonomy, which have been established to meet the local common needs of the provincial community, and comprise of the decision-making bodies nominated by the electors. The provincial administrative authority is a local government unit where the democratic values are addressed in a best manner. The provincial administrative authority has become an appropriate administrative unit as it closely monitors the local common needs of the provincial community, and most effectively meets such needs through the best methods, and is open to the local participation. Consequently, the community is self-governing, and quicker and more rational solutions could be found to the local problems of the community.

The first chapter "Administrative and Financial Structures of Provincial Administrative Authorities" of this covers a general description of the provincial authorities. Thereafter, the historical development, organs and organization of the provincial administrative authorities are elaborated. Furthermore, the duties and powers of the provincial administrative authorities are discussed with the emphasis given to the financial structure of the said authorities. However, the second chapter "Provincial Administrative Authority of Manisa in Practice" discusses the services rendered by the Provincial Administrative Authority of Manisa. The 1997-2001 income statements and income-producing real estates of the Provincial Administrative Authority of Manisa are evaluated.